ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
της 5ης Σεπτεμβρίου 2019[1]

Υπόθεση C-389/18

Brussels Securities SA
κατά
État belge

[αίτηση του tribunal de première instance francophone de Bruxelles
(γαλλόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών – Οδηγία 90/435/ΕΟΚ– Άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση – Εθνική ρύθμιση σκοπούσα στην εξάλειψη της διπλής φορολογίας των διανεμομένων από θυγατρική κερδών – Μερίσματα που εκπίπτουν από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας μόνον όταν υπάρχουν φορολογητέα κέρδη – Χρονικά απεριόριστη δυνατότητα μεταφοράς του υπερβάλλοντος ποσού – Υποχρεωτική σειρά συμψηφισμού των ποσών που δύνανται να εκπέσουν»

I. Εισαγωγή

1. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το tribunal de première instance francophone de Bruxelles (γαλλόφωνο πρωτοδικείο Βρυξελλών, Βέλγιο) αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ, σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών[2], όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2006/98/ΕΚ[3] (στο εξής: οδηγία 90/435).

2. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, όταν διανεμόμενα κέρδη εισπράττονται από μητρική εταιρία υπό την ιδιότητά της ως εταίρου της θυγατρικής της που εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος, το κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένη η μητρική εταιρία μπορεί να επιλέξει να μην φορολογήσει τα κέρδη αυτά. Συναφώς, κατά τη μεταφορά της διατάξεως αυτής στο εσωτερικό του δίκαιο, το Βασίλειο του Βελγίου θέσπισε ένα σύστημα υπό το οποίο οι εγκατεστημένες στο έδαφός του μητρικές εταιρίες απαλλάσσονται, σε ορισμένο βαθμό, από την υποχρέωση καταβολής φόρων επί των μερισμάτων που έχουν λάβει από θυγατρικές τους εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, προκειμένου να αποφεύγεται η διπλή φορολογία των κερδών αυτών.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 Οδηγία του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1990 (ΕΕ 1990, L 225, σ. 6).

3 Οδηγία του Συμβουλίου της 20ής Νοεμβρίου 2006 (ΕΕ 2006, L 363, σ. 129).

3. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως ασχοληθεί με το βελγικό καθεστώς του φόρου εισοδήματος των εταιριών και ειδικότερα με δύο μηχανισμούς, τα οριστικώς φορολογηθέντα εισοδήματα (στο εξής: ΟΦΕ) και την έκπτωση για επιχειρηματικό κεφάλαιο (στο εξής: ΕΕΚ), οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα εκπτώσεως, υπό ειδικές συνθήκες, των συγκεκριμένων κερδών από τη φορολογική βάση μιας εταιρίας [4].

4. Η υπό κρίση υπόθεση αποτελεί προέκταση της νομολογίας αυτής και εντάσσεται στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς η οποία ουσιαστικά έχει ως αντικείμενο το γεγονός ότι το βελγικό δίκαιο απαιτεί, αφενός, τα μερίσματα που λαμβάνει η μητρική εταιρία από τις θυγατρικές της να περιλαμβάνονται αρχικώς στη φορολογική της βάση και στη συνέχεια να εκπίπτουν ως ΟΦΕ, με δυνατότητα πλέον μεταφοράς σε όλα τα επόμενα φορολογικά έτη, και, αφετέρου, τα εν λόγω ΟΦΕ να συμψηφίζονται πριν από την ΕΕΚ, η μεταφορά της οποίας σε μεταγενέστερα έτη υπόκειται, αντιθέτως, σε χρονικό περιορισμό.

5. Κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο καλείται να κρίνει αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που προβλέπει τον προηγούμενο συνυπολογισμό των μερισμάτων στα φορολογητέα κέρδη της μητρικής εταιρίας, σε συνδυασμό με την ως άνω σειρά συμψηφισμού των στοιχείων αυτού του είδους που μπορούν να εκπέσουν. Για τους λόγους που εκτίθενται στις παρούσες προτάσεις, εκτιμώ ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα που τέθηκε.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

6. Μολονότι καταργήθηκε με την οδηγία 2011/96/ΕΕ [5], με ισχύ από τις 18 Ιανουαρίου 2012, η οδηγία 90/435 έχει εφαρμογή ratione temporis, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης.

7. Η τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 90/435 αναφέρει ότι, «όταν μια μητρική εταιρία, ως εταίρος της θυγατρικής της, λαμβάνει διανεμηθέντα κέρδη, το κράτος μέλος της μητρικής εταιρίας πρέπει:

– ή να μη φορολογήσει τα κέρδη αυτά,

– ή να τα φορολογήσει, επιτρέποντας όμως παράλληλα στη μητρική εταιρία να εκπέσει, από το ποσό του φόρου της, το τμήμα του φόρου της θυγατρικής εταιρίας που αναλογεί στα κέρδη αυτά».

8. Κατά το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής:

«1. Όταν η μητρική εταιρία ή η μόνιμη εγκατάστασή της, δυνάμει της σύνδεσης της μητρικής εταιρίας με τη θυγατρική της, λαμβάνει κέρδη διανεμόμενα για λόγους άλλους από την εκκαθάριση της θυγατρικής εταιρίας, το κράτος στο οποίο βρίσκεται η μητρική εταιρία και το κράτος στο οποίο βρίσκεται η μόνιμη εγκατάστασή της,

– είτε δεν φορολογούν τα κέρδη αυτά,

4 Βλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2009, Cobelfret (C-138/07, EU:C:2009:82, στο εξής: απόφαση Cobelfret), και διάταξη της 4ης Ιουνίου 2009, KBC Bank και Beleggen, Risicokapitaal, Beheer (C-439/07 και C-499/07, EU:C:2009:339, στο εξής: διάταξη KBC). Βλ., περαιτέρω, αποφάσεις της 4ης Ιουλίου 2013, Argenta Spaarbank (C-350/11, EU:C:2013:447, οι σκέψεις 3 έως 9 της οποίας περιγράφουν συνοπτικά τον μηχανισμό της ΕΕΚ), και της 26ης Οκτωβρίου 2017, Argenta Spaarbank (C-39/16, EU:C:2017:813, η σκέψη 10 της οποίας περιγράφει συνοπτικά τον μηχανισμό των ΟΦΕ).

5 Οδηγία του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2011, σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών (ΕΕ 2011, L 345, σ. 8).

– είτε φορολογούν τα κέρδη αυτά, επιτρέποντας όμως παράλληλα στη μητρική εταιρία και τη μόνιμη εγκατάστασή της να αφαιρούν από το ποσό του οφειλόμενου φόρου το τμήμα του φόρου της εταιρίας που αναλογεί στα κέρδη αυτά και το οποίο καταβλήθηκε από τη θυγατρική εταιρία και κάθε χαμηλότερου επιπέδου θυγατρική, υπό την προϋπόθεση ότι, σε κάθε επίπεδο, η εταιρία και η χαμηλότερου επιπέδου θυγατρική της πληρούν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στα άρθρα 2 και 3, μέχρι του ποσού του αντιστοιχούντος οφειλόμενου φόρου.

[…]

2. Τα κράτη μέλη διατηρούν πάντως την ευχέρεια να προβλέψουν ότι τα βάρη που απορρέουν από τη συμμετοχή και οι μειώσεις αξίας που απορρέουν από τη διανομή των κερδών της θυγατρικής εταιρίας δεν εκπίπτονται από τα φορολογητέα κέρδη της μητρικής εταιρίας. Αν, στην περίπτωση αυτή, τα έξοδα διαχείρισης που έχουν σχέση με τη συμμετοχή οριστούν σε ποσό κατ' αποκοπήν, το ποσό αυτό δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 5 % των κερδών που διανέμει η θυγατρική εταιρία.»

Β. Το βελγικό δίκαιο

1. Ο κώδικας φορολογίας εισοδήματος του 1992 (ΚΦΕ 1992)

9. Η οδηγία 90/435 μεταφέρθηκε στο βελγικό δίκαιο με τον νόμο της 23ης Οκτωβρίου 1991[6], ο οποίος τροποποίησε το τότε ισχύον καθεστώς των ΟΦΕ. Στη συνέχεια, το 1992 κωδικοποιήθηκε η νομοθεσία φορολογίας εισοδήματος, και ειδικότερα οι διατάξεις περί των ΟΦΕ[7].

10. Οι σχετικές διατάξεις του κώδικα φορολογίας εισοδήματος του 1992[8], υπό τη μορφή του που έχει εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, ήτοι υπό τη μορφή του που έχει εφαρμογή για το φορολογικό έτος 2011 (στο εξής: ΚΦΕ 1992), παρατίθενται κατωτέρω.

11. *Όσον αφορά τα ΟΦΕ*, το άρθρο 202 παράγραφος 1, σημείο 1, του ΚΦΕ 1992 προβλέπει ότι, «[α]πό τα κέρδη της φορολογικής περιόδου εκπίπτουν επίσης, στο μέτρο που περιλαμβάνονται σε αυτά[,] τα μερίσματα, εξαιρουμένων των εισοδημάτων που αποκτήθηκαν κατά την εκχώρηση σε εταιρία ιδίων μετοχών ή μεριδίων ή κατά την ολική ή μερική διανομή της εταιρικής περιουσίας μιας εταιρίας».

12. Το άρθρο 204, παράγραφος 1, του ΚΦΕ 1992 προβλέπει ότι «[τ]α εισοδήματα που δύνανται να εκπέσουν σύμφωνα με το άρθρο 202, παράγραφος 1, σημείο 1[,] θεωρούνται ως περιλαμβανόμενα στα κέρδη της φορολογικής περιόδου έως ποσοστού 95 % του εισπραχθέντος ή συγκεντρωθέντος ποσού […]».

13. Κατά το άρθρο 205, παράγραφοι 2 και 3, του ΚΦΕ 1992:

«2. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 202 έκπτωση περιορίζεται στο ποσό των κερδών της φορολογικής περιόδου, όπως αυτό απομένει μετά την εφαρμογή του άρθρου 199, μειωμένο κατά [τα βάρη που απαριθμούνται κατωτέρω].

Οι μειώσεις που απαριθμούνται στο πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζονται στα εισοδήματα που αναφέρει το άρθρο 202, παράγραφος 1, σημείο 1[,] τα οποία κατανέμονται ή αποδίδονται από θυγατρική εταιρία εγκατεστημένη σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6 *Moniteur belge* της 15ης Νοεμβρίου 1991, σ. 25619.

7 Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. αποφάσεις Cobelfret (σκέψεις 6 επ.), καθώς και της 26ης Οκτωβρίου 2017, Argenta Spaarbank (C-39/16, EU:C:2017:813, σκέψεις 7 επ.).

8 *Moniteur belge* της 30ής Ιουλίου 1992, σ. 17120.

Για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, ως θυγατρική εταιρία νοείται η θυγατρική εταιρία όπως ορίζεται στην οδηγία [90/435].

3. Τα εισοδήματα, έως ποσοστού 95 % του ποσού τους, που προβλέπονται στο άρθρο 202, παράγραφος 1, σημείο 1[,] τα οποία κατανέμονται ή αποδίδονται από θυγατρική εταιρία κατά την έννοια της παραγράφου 2, τρίτο εδάφιο, εγκατεστημένη σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία δεν μπόρεσαν να εκπέσουν, μπορούν να μεταφερθούν στα επόμενα φορολογικά έτη.»

14. *Όσον αφορά την ΕΕΚ*, το άρθρο 205ter, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του ΚΦΕ 1992 ορίζει ότι, «για τον καθορισμό της [ΕΕΚ] για μια φορολογική περίοδο, το επιχειρηματικό κεφάλαιο το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη αντιστοιχεί, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των παραγράφων 2 έως 7, στο ποσό των ιδίων κεφαλαίων της εταιρίας, στο τέλος της προηγούμενης φορολογικής περιόδου, τα οποία προσδιορίζονται σύμφωνα με τη νομοθεσία περί λογιστικής και ετησίων λογαριασμών όπως παρατίθενται στον ισολογισμό».

15. Κατά το άρθρο 205quinquies του ΚΦΕ 1992, «[σ]ε περίπτωση μη υπάρξεως κερδών, ή υπάρξεως ανεπαρκών κερδών, σε ορισμένη φορολογική περίοδο για την οποία μπορεί να εκπέσει η [ΕΕΚ], η μη χορηγηθείσα για τη φορολογική αυτή περίοδο απαλλαγή εφαρμόζεται διαδοχικώς επί των κερδών των επτά επόμενων φορολογικών περιόδων».

16. *Όσον αφορά τις επαγγελματικές ζημίες* που ανέκυψαν κατά τα προηγούμενα φορολογικά έτη, το άρθρο 206, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του ΚΦΕ 1992 προβλέπει ότι οι εν λόγω ανακτήσιμες ζημίες προηγούμενων χρήσεων «εκπίπτουν διαδοχικώς από τα επαγγελματικά εισοδήματα κάθε μιας από τις επόμενες φορολογικές περιόδους».

17. Κατά το άρθρο 207 του ΚΦΕ 1992, «[μ]ε βασιλικό διάταγμα καθορίζεται ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιούνται οι εκπτώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 199 έως 206».

2. Το εκτελεστικό του ΚΦΕ 1992 βασιλικό διάταγμα (ΒΔ/ΚΦΕ 1992)

18. Οι σχετικές διατάξεις του εκτελεστικού του ΚΦΕ 1992 βασιλικού διατάγματος[9], υπό τη μορφή που είχε εφαρμογή για το φορολογικό έτος 2011 (στο εξής: ΒΔ/ΚΦΕ 1992), έχουν ως ακολούθως.

19. Στο κεφάλαιο Ι του ΒΔ/ΚΦΕ 1992, υπό τον τίτλο «Βάση επιβολής και υπολογισμός των φόρων», περιλαμβάνεται το τμήμα XXVIII, με τίτλο «Καθορισμός του φορολογητέου εισοδήματος όσον αφορά τον φόρο εταιριών», το οποίο περιέχει τα άρθρα 74 έως 79 του νομοθετήματος αυτού.

20. Το άρθρο 77 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992 ορίζει ότι «[τ]α προβλεπόμενα στα άρθρα 202 έως 205 του [ΚΦΕ] 1992 ποσά που δύνανται να εκπέσουν ως [ΟΦΕ] ή ως απαλλασσόμενα εισοδήματα από κινητές αξίες, εκπίπτουν μέχρι του ύψους των απομενόντων μετά την εφαρμογή του άρθρου 76 κερδών· η έκπτωση αυτή εφαρμόζεται λαμβανομένης υπόψη της προελεύσεως των κερδών, κατά προτεραιότητα επί των κερδών στα οποία περιλαμβάνονται τα ποσά αυτά».

21. Κατά το άρθρο 77/1 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992, «[η] προβλεπόμενη στα άρθρα 205/1 έως 205/4 του [ΚΦΕ] 1992 έκπτωση για εισοδήματα από διπλώματα ευρεσιτεχνίας εφαρμόζεται μέχρι του ύψους των απομενόντων μετά την εφαρμογή του άρθρου 77 κερδών».

22. Το άρθρο 77bis του ΒΔ/ΚΦΕ 1992 ορίζει ότι «[η] [ΕΕΚ] που προβλέπεται στα άρθρα 205bis έως 205septies του [ΚΦΕ] 1992 εφαρμόζεται μέχρι του ύψους των απομενόντων μετά την εφαρμογή του άρθρου 77/1 κερδών».

9 *Moniteur belge* της 13ης Σεπτεμβρίου 1993, σ. 20105.

23. Κατά το άρθρο 78, πρώτο εδάφιο, του ΒΔ/ΚΦΕ 1992, «[α]πό τα κέρδη που προσδιορίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 74 έως 77bis εκπίπτουν οι επαγγελματικές ζημίες που ανέκυψαν κατά τις προβλεπόμενες στο άρθρο 206 του [ΚΦΕ] 1992 προηγούμενες φορολογικές περιόδους, εφόσον οι ζημίες αυτές, οι οποίες έχουν βεβαιωθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία που έχει εφαρμογή για τις φορολογικές περιόδους τις οποίες αφορούν, δεν μπόρεσαν να εκπέσουν προηγουμένως […]».

24. Το άρθρο 79 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992 προβλέπει ότι «[η] έκπτωση για επενδύσεις που προβλέπεται στα άρθρα 68 έως 77 και 201 του [ΚΦΕ] 1992 αφαιρείται στη συνέχεια από το ποσό των απομενόντων μετά την εφαρμογή του άρθρου 78 βελγικών κερδών».

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα και η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία

25. Η Brussels Securities SA, η οποία έχει την έδρα της στο Βέλγιο, υπόκειται εκεί στον φόρο εταιριών. Στη «δήλωση φόρου εταιριών» που υπέβαλε για το φορολογικό έτος 2011, ανέφερε ότι είχε προσδιορίσει τη φορολογική βάση συμψηφίζοντας, αρχικώς, την ΕΕΚ και, στη συνέχεια, τα ΟΦΕ.

26. Με πράξη που εξέδωσε στις 21 Μαΐου 2013 η βελγική εφορία ανακοίνωσε στην ως άνω εταιρία την πρόθεσή της να «διορθώσει το ποσό της ΕΕΚ που δύναται να μεταφερθεί» στο τέλος του φορολογικού έτους 2011, με βάση τους κανόνες που προβλέπονται στα άρθρα 74 έως 79 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992, από τους οποίους προκύπτει ότι τα στοιχεία που μπορούν να εκπέσουν από τα φορολογητέα κέρδη πρέπει να συμψηφίζονται με την ακόλουθη σειρά: τα ΟΦΕ που προβλέπονται στο άρθρο 77 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992, κατόπιν η ΕΕΚ που προβλέπεται στο άρθρο 77bis και, τέλος, οι δυνάμενες να μεταφερθούν ζημίες που προβλέπονται στο άρθρο 78.

27. Δεδομένου ότι η Brussels Securities δεν εφάρμοσε αυτή τη σειρά συμψηφισμού για τα φορολογικά έτη 2005 έως 2011, η εφορία εξέδωσε στις 23 Οκτωβρίου 2013 απόφαση φορολογήσεως, με την οποία αναθεώρησε τα ποσά που μπορούσαν να μεταφερθούν στο τέλος του φορολογικού έτους 2011. Η διοικητική ένσταση που υπέβαλε στη συνέχεια η Brussels Securities απορρίφθηκε στις 23 Μαΐου 2014.

28. Στη συνέχεια, η Brussels Securities προσέφυγε ενώπιον του tribunal de première instance francophone de Bruxelles (γαλλόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών), ζητώντας, αφενός, να ακυρωθούν η διορθωτική πράξη της 21ης Μαΐου 2013 και η από 23 Οκτωβρίου 2013 απόφαση φορολογήσεως και, αφετέρου, να αναγνωρισθεί ότι τα ποσά των ΟΦΕ (καθώς και το υπερβάλλον ποσό των ΟΦΕ) και της ΕΕΚ (καθώς και το υπερβάλλον ποσό της ΕΕΚ) της Brussels Securities αντιστοιχούν στα ποσά που αναγράφονται στη δήλωσή της για το φορολογικό έτος 2011.

29. Προς στήριξη της προσφυγής της, η Brussels Securities προβάλλει, ειδικότερα, ότι η σειρά συμψηφισμού που ορίζεται στα άρθρα 74 έως 79 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992 δεν είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον η σειρά αυτή συνεπάγεται «παραβίαση της αρχής της [οδηγίας 90/435] (και ειδικά της απαγορεύσεως της διπλής φορολογίας των μερισμάτων που υπάγονται στο καθεστώς των ΟΦΕ)», καθώς και «παράβαση της [εν λόγω οδηγίας] όπως αυτή ερμηνεύθηκε με την απόφαση Cobelfret».

30. Σε αντίκρουση, το Βελγικό Δημόσιο υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία 90/435 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μην φορολογούν τα κέρδη που διανέμονται από θυγατρική προς τη μητρική της εταιρία και ότι, στο πλαίσιο των διορθώσεων που αποτελούν το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, από τη φορολογική βάση της Brussels Securities εξέπεσε πράγματι το σύνολο των μερισμάτων που είχε εισπράξει από τις θυγατρικές της, η δε μη έκπτωσή τους είναι η μόνη περίπτωση που μπορεί να αντιβαίνει προς την οδηγία αυτή.

31. Στο πλαίσιο αυτό, με απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2018, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 13 Ιουνίου 2018, το tribunal de première instance francophone de Bruxelles (γαλλόφωνο πρωτοδικείο Βρυξελλών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 4 της οδηγίας [90/435], σε συνδυασμό με τις άλλες πηγές του [δικαίου της Ένωσης], να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση εθνικής αρχής, όπως [ο ΚΦΕ 1992] και [το ΒΔ/ΚΦΕ 1992], στα εφαρμοστέα κείμενα για το φορολογικό έτος 2011,

η οποία έχει επιλέξει καθεστώς απαλλαγής (μη φορολόγηση των διανεμηθέντων κερδών που έλαβε η μητρική εταιρία υπό την ιδιότητά της ως εταίρου της θυγατρικής εταιρίας της), στο πλαίσιο του οποίου, σε πρώτο στάδιο, το μέρισμα που διανέμεται από τη θυγατρική εταιρία περιλαμβάνεται στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και, σε δεύτερο στάδιο, το μέρισμα αυτό εκπίπτει από την εν λόγω φορολογική βάση σε ποσοστό 95 % ως [ΟΦΕ],

και, λόγω της συνδυασμένης εφαρμογής, για τον καθορισμό της βάσεως υπολογισμού του φόρου εταιριών της μητρικής εταιρίας, αφενός, του βελγικού αυτού καθεστώτος για την έκπτωση των [ΟΦΕ] και, αφετέρου, (1) των κανόνων που αφορούν άλλη έκπτωση, η οποία συνιστά φορολογικό πλεονέκτημα προβλεπόμενο από την εν λόγω ρύθμιση (η [ΕΕΚ]), (2) του δικαιώματος για την έκπτωση του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων, (3) του δικαιώματος να μεταφερθεί σε επόμενα φορολογικά έτη, εφόσον για ένα φορολογικό έτος το ποσό τους υπερβαίνει το ποσό των φορολογητέων κερδών, ο συμψηφισμός του υπερβάλλοντος ποσού των [ΟΦΕ], της [ΕΕΚ] και του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων και (4) της σειράς συμψηφισμού που προβλέπει, κατά τα επόμενα αυτά φορολογικά έτη, ότι ο συμψηφισμός φθάνει μέχρις εξαντλήσεως του φορολογητέου κέρδους κατ' αρχάς επί των μεταφερθέντων [ΟΦΕ], κατόπιν επί της μεταφερθείσας [ΕΕΚ] (της οποίας η μεταφορά περιορίζεται στις "επτά επόμενες φορολογικές περιόδους") και στη συνέχεια επί του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων,

προβαίνει σε μείωση, ίση με το σύνολο ή μέρος των μερισμάτων που διανεμήθηκαν από τη θυγατρική εταιρία, των ζημιών τις οποίες θα μπορούσε να εκπέσει η μητρική εταιρία αν τα μερίσματα είχαν απλώς και μόνον εξαιρεθεί από τα κέρδη του φορολογικού έτους κατά το οποίο αποκτήθηκαν (συνεπιφέροντας τη μείωση του φορολογητέου αποτελέσματος του εν λόγω φορολογικού έτους και την αύξηση, ενδεχομένως, των δυνάμενων να μεταφερθούν φορολογικών ζημιών) αντί να συνυπολογιστούν στα κέρδη και στη συνέχεια, δυνάμει κανόνων για την απαλλαγή και μεταφορά του ποσού, να απαλλαγούν σε περίπτωση ανεπάρκειας των κερδών,

ήτοι σε μείωση του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων της μητρικής εταιρίας, η οποία μπορεί να επέλθει σε φορολογικά έτη μετά από φορολογικό έτος κατά το οποίο τα [ΟΦΕ], η [ΕΕΚ] και το υπόλοιπο των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων υπερβαίνουν το ύψος των φορολογητέων κερδών[;]»

32. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στο Δικαστήριο η Brussels Securities, η Βελγική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κατά τις δύο επ' ακροατηρίου συζητήσεις, οι οποίες έλαβαν χώρα στις 4 Απριλίου 2019 και στις 3 Ιουλίου 2019, παρέστησαν οι ίδιοι διάδικοι και ενδιαφερόμενοι.

IV. Ανάλυση

33. Κατ' ουσίαν, το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους, όπως το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ, η οποία προβλέπει ότι τα μερίσματα που εισπράττει μητρική εταιρία από τις θυγατρικές της *περιλαμβάνονται* κατ' αρχάς στη φορολογική βάση της, *κατόπιν*

εκπίπτουν από αυτήν σε ποσοστό 95 %[10], ότι η έκπτωση αυτή *δύναται να μεταφερθεί* σε όλα τα μεταγενέστερα φορολογικά έτη όταν δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί κατά τη διάρκεια συγκεκριμένου φορολογικού έτους, ελλείψει θετικού υπολοίπου μετά την αφαίρεση των λοιπών απαλλασσόμενων κερδών, και ότι η εν λόγω έκπτωση *υπόκειται σε συμψηφισμό πριν* από ένα φορολογικό πλεονέκτημα του οποίου η δυνατότητα μεταφοράς είναι χρονικώς περιορισμένη, εν προκειμένω την ΕΕΚ[11].

34. Η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι στο ερώτημα που τέθηκε από το αιτούν δικαστήριο πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση. Αντιθέτως, η Brussels Securities και η Επιτροπή προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Συμμερίζομαι την τελευταία αυτή άποψη για τους λόγους που θα εκθέσω στη συνέχεια.

35. Πριν εξετάσω αναλυτικότερα το αντικείμενο της παρούσας αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως (Β), θεωρώ χρήσιμη μια σύντομη παρουσίαση της εξελίξεως του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ, η οποία οφείλεται σε προηγούμενες αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435 (Α).

Α. Επί της εξελίξεως του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ σε συνάρτηση με τη νομολογία του Δικαστηρίου

36. *Πρώτον*, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, όπως επιβεβαιώθηκε κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου συζήτηση, το Βασίλειο του Βελγίου, με τη θέσπιση των επίμαχων στην κύρια δίκη κανόνων, θέλησε να προσαρμόσει το προϋφιστάμενο καθεστώς των ΟΦΕ[12] προκειμένου να μεταφέρει στο εθνικό δίκαιο τις διατάξεις της οδηγίας 90/435, και ειδικότερα, το άρθρο της 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, το οποίο προβλέπει ένα *σύστημα απαλλαγής* του εισοδήματος που προέρχεται από τα κέρδη τα οποία εισπράττει μητρική εταιρία από την εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος θυγατρική της, σε αντίθεση με τη δεύτερη περίπτωση της εν λόγω παραγράφου 1, η οποία προβλέπει ένα *σύστημα συμψηφισμού* του οφειλόμενου από τη μητρική εταιρία φόρου με τον φόρο τον οποίο έχει ήδη καταβάλει επί των κερδών αυτών η θυγατρική[13].

37. Έστω και αν δεν οδηγούν κατ' ανάγκην στο ίδιο συγκεκριμένο αποτέλεσμα όσον αφορά τον δικαιούχο των μερισμάτων[14], αμφότερα τα εν λόγω συστήματα έχουν ως βασικό σκοπό την αποφυγή της οικονομικής διπλής φορολογίας της διασυνοριακής διανομής κερδών[15], κατ' αρχάς, στο επίπεδο της διανέμουσας εταιρίας και, στη συνέχεια, στο επίπεδο της λήπτριας εταιρίας. Ειδικότερα, όπως

10 Διευκρινίζω ότι αυτός ο περιορισμός της εκπτώσεως μέχρι ποσοστού 95 % συνδέεται με το γεγονός ότι το Βασίλειο του Βελγίου άσκησε την ευχέρεια που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 90/435, για να καθορίσει τα μη δυνάμενα να εκπέσουν, και συνεπώς φορολογητέα, έξοδα διαχειρίσεως σε ένα κατ' αποκοπήν ποσό που δεν υπερβαίνει το 5 % των κερδών που διανέμει η θυγατρική εταιρία (βλ. διάταξη KBC, σκέψεις 51 και 52).

11 Η Brussels Securities υποστήριξε περαιτέρω, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι αυτή η σειρά συμψηφισμού αντιβαίνει στην ελευθερία εγκαταστάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ. Ωστόσο, όπως η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, δεν θα τοποθετηθώ επί του θέματος αυτού. Ειδικότερα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το επιχείρημα αυτό συνδέθηκε με προβαλλόμενη παραβίαση του βελγικού Συντάγματος, λόγος ο οποίος έχει ήδη απορριφθεί από το εν λόγω δικαστήριο. Επιπλέον, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ δεν μνημονεύεται στο ερώτημα που τέθηκε στο Δικαστήριο, ούτε έστω κατ' ουσίαν, η δε ερμηνεία του δεν μου φαίνεται χρήσιμη για να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο τη δυνατότητα να λύσει τη διαφορά της κύριας δίκης, κατά την έννοια πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2018, AREX CZ, C-414/17, EU:C:2018:1027, σκέψεις 34 και 35).

12 Επί της προελεύσεως του εν λόγω συστήματος και των λόγων για τη διατήρησή του, βλ. Malherbe, J., «Le régime mères-filiales en Belgique: la leçon d'anatomie», *Revue pratique des sociétés*, 2010, σ. 34 έως 37.

13 Ενώ το *σύστημα απαλλαγής* προϋποθέτει ότι το κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένη η μητρική εταιρία δεν φορολογεί τα εν λόγω κέρδη, το *σύστημα συμψηφισμού* συνίσταται στη φορολόγηση των κερδών αυτών, επιτρέποντας όμως στη μητρική εταιρία να προβεί σε έκπτωση, από το ποσό του φόρου της, του τμήματος του φόρου της θυγατρικής εταιρίας που αναλογεί στα κέρδη αυτά και, ενδεχομένως, του ποσού της παρακρατήσεως στην πηγή που εισέπραξε το κράτος μέλος όπου είναι εγκατεστημένη η θυγατρική εταιρία, μέχρι του ποσού του αντίστοιχου φόρου (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Cobelfret, σκέψεις 31 και 43· της 26ης Οκτωβρίου 2017, Argenta Spaarbank, C-39/16, EU:C:2017:813, σκέψη 49, καθώς και της 26ης Φεβρουαρίου 2019, T Danmark και Y Denmark, C-116/16 και C-117/16, EU:C:2019:135, σκέψη 12).

14 Βλ. αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2006, Test Claimants in the FII Group Litigation (C-446/04, EU:C:2006:774, σκέψη 43), καθώς και Cobelfret (σκέψη 31).

15 Η διπλή φορολογία αποκαλείται «οικονομική» όταν δύο κράτη υποβάλλουν σε φορολογία διαφορετικούς φορολογούμενους για το ίδιο εισόδημα και αποκαλείται «νομική» όταν δύο κράτη υποβάλλουν σε φορολογία τον ίδιο φορολογούμενο για το ίδιο εισόδημα (βλ. Jourdain, S., «Excédents de RDT: une véritable odyssée fiscale», *Comptabilité et fiscalité pratiques*, 2009, αριθ. 8, σ. 209).

εκθέτει η τρίτη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία 90/435 αποσκοπεί στην εξάλειψη, με τη θέσπιση ενός κοινού φορολογικού καθεστώτος, κάθε δυσμενούς μεταχειρίσεως της συνεργασίας μεταξύ εταιριών που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη σε σχέση με τη συνεργασία μεταξύ εταιριών του ίδιου κράτους μέλους και, με τον τρόπο αυτόν, στη διευκόλυνση της συνενώσεως εταιριών στην κλίμακα της Ένωσης. Το σύνολο των διατάξεων της οδηγίας αυτής, και ειδικότερα το άρθρο της 4, παράγραφος 1, αποσκοπεί επομένως στη διασφάλιση της ουδετερότητας, σε φορολογικό επίπεδο, της διανομής κερδών από θυγατρική εταιρία εγκατεστημένη σε ένα κράτος μέλος προς τη μητρική της εταιρία που είναι εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος [16].

38. *Δεύτερον*, υπενθυμίζω ότι στην απόφαση Cobelfret το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 ερμηνεύθηκε υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους όπως αυτή του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ που είχε εφαρμογή στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση [17].

39. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το καθεστώς αυτό, όπως ίσχυε τότε, προέβλεπε ότι, για την απαλλαγή από τον φόρο των μερισμάτων που μητρική εταιρία εγκατεστημένη στο Βέλγιο είχε εισπράξει από θυγατρική εδρεύουσα σε άλλο κράτος μέλος, τα μερίσματα αυτά περιλαμβάνονται στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας, στη συνέχεια δε εκπίπτουν μέχρι ποσοστού 95 %, μόνο στο μέτρο που κατά τη συγκεκριμένη φορολογική περίοδο απομένει θετικό υπόλοιπο κερδών μετά την αφαίρεση των λοιπών κερδών που απαλλάσσονται από τον φόρο. Με άλλα λόγια, η έκπτωση των εν λόγω μερισμάτων ήταν δυνατή μόνον όταν απέμεναν επαρκή φορολογητέα κέρδη στο επίπεδο της εταιρίας αυτής κατά τη φορολογική περίοδο κατά την οποία είχε λάβει χώρα η διανομή των μερισμάτων.

40. Το Δικαστήριο διαπίστωσε επίσης ότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση έχει ως συνέπεια να μπορεί η μητρική εταιρία να επωφεληθεί πλήρως από το φορολογικό αυτό πλεονέκτημα μόνον όταν δεν έχει, όσον αφορά τα λοιπά φορολογητέα κέρδη της, αρνητικά αποτελέσματα κατά την ίδια φορολογική περίοδο και ότι, επιπλέον, όταν η μητρική εταιρία δεν έχει πραγματοποιήσει άλλα φορολογητέα κέρδη κατά την ίδια περίοδο, η εν λόγω ρύθμιση έχει ως συνακόλουθο αποτέλεσμα τη μείωση των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών της συγκεκριμένης εταιρίας κατά το ποσό των εισπραχθέντων μερισμάτων. Πάντως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να λαμβάνουν μονομερώς περιοριστικά μέτρα και να εξαρτούν από προϋποθέσεις τη δυνατότητα υπαγωγής στις ευνοϊκές ρυθμίσεις της οδηγίας 90/435.

41. Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, έστω και αν τα εισπραχθέντα μερίσματα δεν υπόκεινται, άμεσα, στον φόρο εταιριών κατά το φορολογικό έτος κατά το οποίο διανεμήθηκαν, η συνακόλουθη μείωση των ζημιών της μητρικής εταιρίας που δύνανται να μεταφερθούν σε επόμενες χρήσεις μπορεί να έχει ως συνέπεια να φορολογηθεί η τελευταία *έμμεσα* για τα μερίσματα αυτά κατά τα επόμενα φορολογικά έτη, όταν τα αποτελέσματά της είναι θετικά [18]. Πάντως, μια τέτοια συνέπεια του περιορισμού της δυνατότητας της μητρικής εταιρίας να προβαίνει σε έκπτωση των μερισμάτων που εισπράττει από τις θυγατρικές της ως ΟΦΕ δεν είναι συμβατή ούτε με το γράμμα ούτε με τους σκοπούς του συστήματος της εν λόγω οδηγίας.

16 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Cobelfret (σκέψεις 29 και 46), της 8ης Μαρτίου 2017, Wereldhave Belgium κ.λπ. (C-448/15, EU:C:2017:180, σκέψεις 25, 35 έως 37 και 39), καθώς και της 26ης Οκτωβρίου 2017, Argenta Spaarbank (C-39/16, EU:C:2017:813, σκέψεις 47 και 48).

17 Βλ. σκέψεις 27 έως 57, και ειδικότερα σκέψεις 35 έως 41, της αποφάσεως Cobelfret. Εξάλλου, στις σκέψεις 58 έως 65 της αποφάσεως εκείνης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, έχει άμεσο αποτέλεσμα, διότι είναι απαλλαγμένο αιρέσεων και αρκούντως ακριβές ώστε να χωρεί επίκλησή του ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Βλ., επίσης, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Cobelfret (C-138/07, EU:C:2008:268, σημεία 12 επ.).

18 Πράγματι, εφόσον η συγκεκριμένη φορολογική ρύθμιση δέχεται κατ' αρχήν τη μεταφορά των ζημιών σε επόμενα φορολογικά έτη, η μείωση των ζημιών της μητρικής εταιρίας, οι οποίες δύνανται να γίνουν αντικείμενο της μεταφοράς αυτής, μέχρι του ποσού των εισπραχθέντων μερισμάτων έχει αντίκτυπο στη φορολογική βάση της εταιρίας αυτής κατά το φορολογικό έτος που έπεται εκείνου της διανομής των μερισμάτων αυτών, όταν τα κέρδη της ενδιαφερόμενης εταιρίας υπερβαίνουν τις δυνάμενες να μεταφερθούν ζημίες της, καθόσον η φορολογική βάση είναι υψηλότερη κατόπιν της μειώσεως των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών.

42. Κατά την άποψή μου, η απόφαση εκείνη έχει την έννοια ότι, προκειμένου να συνάδει με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, ρύθμιση κράτους μέλους σχετικά με τις μητρικές εταιρίες που έχουν εισπράξει μερίσματα από θυγατρική εταιρία εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να συνεπάγεται de facto για αυτές την απώλεια άλλου φορολογικού πλεονεκτήματος που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, από το οποίο θα μπορούσαν να επωφεληθούν πλήρως αν τα μερίσματα αυτά δεν είχαν τύχει της μεταχειρίσεως αυτής, απώλεια η οποία εξομοιώνεται με έμμεση φορολόγηση των μερισμάτων αυτών.

43. *Τρίτον*, σημειώνω ότι, στη *διάταξη KBC*, η οποία εκδόθηκε λίγους μήνες μετά την απόφαση Cobelfret, το Δικαστήριο κατ' αρχάς επανέλαβε στην ουσία τις προαναφερθείσες κρίσεις που περιλαμβάνονταν στην απόφαση εκείνη, λαμβανομένων υπόψη των αναλογιών που υπήρχαν μεταξύ των πραγματικών και των νομικών περιστάσεων σχετικά με τις οποίες εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση και εκείνων που οδήγησαν στο πρώτο ερώτημα που εξετάστηκε στην ως άνω διάταξη [19].

44. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, σε συνδυασμό με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, υπό την έννοια ότι δεν υποχρεώνει τα κράτη μέλη να επιτρέπουν οπωσδήποτε να εκπίπτουν εξ ολοκλήρου από το ποσό των κερδών του συγκεκριμένου φορολογικού έτους τα κέρδη που διανέμονται στη μητρική εταιρία από την εγκατεστημένη εντός άλλου κράτους μέλους θυγατρική της και να μπορεί να μεταφερθεί σε επόμενο έτος η εντεύθεν ζημία. Σε κάθε κράτος μέλος εναπόκειται να καθορίζει τον τρόπο υλοποιήσεως του αποτελέσματος που επιτάσσει η παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, του εν λόγω άρθρου. Ωστόσο, όταν κράτος μέλος έχει επιλέξει το σύστημα της απαλλαγής που προβλέπεται στην εν λόγω παράγραφο 1, πρώτη περίπτωση, και κατ' αρχήν δέχεται τη μεταφορά των ζημιών σε επόμενα φορολογικά έτη, η διάταξη αυτή αντιτίθεται σε ρύθμιση που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών της μητρικής εταιρίας μέχρι του ποσού των εισπραχθέντων μερισμάτων [20].

45. *Τέταρτον*, παρατηρώ ότι, μετά την απόφαση Cobelfret και τη διάταξη KBC, οι σχετικές διατάξεις του βελγικού δικαίου *τροποποιήθηκαν*. Όπως αναφέρει η απόφαση περί παραπομπής, το Βελγικό Δημόσιο μεταρρύθμισε το σύστημά του για την έκπτωση των ΟΦΕ προσθέτοντας την παράγραφο 3 στο άρθρο 205 του ΚΦΕ 1992, η οποία έχει εφαρμογή ratione temporis στην υπό κρίση υπόθεση [21].

46. Η διάταξη αυτή παρέχει πλέον τη δυνατότητα τα ΟΦΕ, μέχρι ποσοστού 95 % του ποσού τους, που δεν μπόρεσαν να εκπέσουν αμέσως στο σύνολό τους από τη μητρική εταιρία, λόγω ανεπάρκειας των φορολογητέων κερδών κατά το φορολογικό έτος κατά το οποίο διανεμήθηκαν τα μερίσματα από τη θυγατρική της, να μεταφέρονται στα επόμενα φορολογικά έτη. Επιπλέον, αυτή η μεταφορά του

19 Βλ. σκέψεις 33 έως 44 και σημείο 1 του διατακτικού της διατάξεως KBC, η οποία ερμηνεύει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 υπό την έννοια ότι «είναι αντίθετο προς την κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία, όσον αφορά την απαλλαγή των μερισμάτων που εισέπραξε μια μητρική εταιρία εγκατεστημένη εντός του κράτους αυτού από θυγατρική εταιρία εδρεύουσα εντός άλλου κράτους μέλους, προβλέπει ότι τα εν λόγω μερίσματα περιλαμβάνονται στη φορολογητέα βάση της μητρικής εταιρίας, εκπίπτουν δε στη συνέχεια μέχρι ποσοστού 95 %, στον βαθμό που, για τη συγκεκριμένη φορολογική περίοδο, απομένει θετικό υπόλοιπο κερδών μετά την αφαίρεση των λοιπών κερδών που απαλλάσσονται από τον φόρο, και η οποία έχει ως συνέπεια ότι:
– η μητρική εταιρία φορολογείται στο πλαίσιο επόμενης φορολογικής περιόδου επί των διανεμομένων κερδών που εισέπραξε όταν δεν πραγματοποίησε κανένα φορολογητέο κέρδος ή πραγματοποίησε ανεπαρκές κέρδος κατά τη φορολογική περίοδο κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν οι ως άνω διανομές κερδών ή ότι
– οι ζημίες αυτής της φορολογικής περιόδου αντισταθμίζονται από τις διανομές κερδών και δεν μπορούν να μεταφέρονται σε επόμενη φορολογική περίοδο μέχρι του ύψους των διανομών αυτών».

20 Βλ. σκέψεις 45 έως 54 και σημείο 2 του διατακτικού της διατάξεως KBC. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης επί ζητημάτων που δεν ασκούν άμεση επιρροή όσον αφορά την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ήτοι: την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου όταν η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως βασίζεται στη δυνατότητα εφαρμογής, σε αμιγώς εσωτερική κατάσταση, διατάξεων οδηγίας που έχουν μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο· την ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, καθώς και την ερμηνεία του άρθρου 43 ΕΚ (νυν άρθρου 49 ΣΛΕΕ) για την ελευθερία εγκαταστάσεως (βλ. σκέψεις 55 έως 82 και σημεία 3 έως 5 του διατακτικού).

21 Η Βελγική Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι η ως άνω παράγραφος 3 έχει εφαρμογή στο επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης φορολογικό έτος 2011, όπως η παράγραφος αυτή παρεμβλήθηκε στον ΚΦΕ 1992 με το άρθρο 8 του νόμου της 21ης Δεκεμβρίου 2009 (*Moniteur belge* της 31ης Δεκεμβρίου 2009, σ. 82816), διάταξη που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2010.

υπερβάλλοντος ποσού των ΟΦΕ μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς χρονικό περιορισμό. Ως εκ τούτου, η δυνατότητα αφαιρέσεως των ΟΦΕ δεν περιορίζεται πλέον στις περιπτώσεις όπου, μόνο για το φορολογικό έτος κατά το οποίο έλαβε χώρα η διανομή, απομένει θετικό υπόλοιπο κερδών μετά την έκπτωση των λοιπών κερδών που απαλλάσσονται από τον φόρο.

47. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, παρά τις βελτιώσεις που επέφερε η εν λόγω μεταρρύθμιση, η παράβαση της οδηγίας 90/435 από το βελγικό καθεστώς της εκπτώσεως των ΟΦΕ, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, εξακολουθεί να μην αποκλείεται, πράγμα που πρέπει τώρα να εκτιμηθεί.

Β. Επί της εκτιμήσεως της συμβατότητας εθνικής ρυθμίσεως όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη με το δίκαιο της Ένωσης

48. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η Brussels Securities «συνάγει με ακρίβεια», στη διαφορά της κύριας δίκης, ότι «το καθεστώς απαλλαγής των ΟΦΕ, το οποίο προβλέπεται από [τον ΚΦΕ 1992], σε συνδυασμό με τη σειρά συμψηφισμού που προβλέπεται από [το ΒΔ/ΚΦΕ 1992], καταλήγει εμμέσως –πλην σαφώς– σε επαχθέστερη φορολόγηση της [μητρικής] εταιρίας απ' ό,τι στην περίπτωση που τα μερίσματα θα είχαν απλώς και μόνον εξαιρεθεί από τη φορολογική βάση», πράγμα το οποίο δύναται να αντιβαίνει στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435. Ενώπιον του Δικαστηρίου η Brussels Securities εμμένει στη θέση αυτή. Απεναντίας, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει την αντίθετη άποψη. Από την πλευρά της, η Επιτροπή θεωρεί ότι ένα καθεστώς όπως αυτό των ΟΦΕ είναι ασύμβατο με τη διάταξη αυτή όχι αφ' εαυτού, αλλά λόγω της εφαρμογής του σε συνδυασμό με τους κανόνες που καθορίζουν τη σειρά συμψηφισμού και την ενδεχόμενη μεταφορά άλλων εκπτώσεων φόρου. Συντάσσομαι με την τελευταία αυτή άποψη.

49. Κατά τη γνώμη μου, η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως θέτει δύο ζητήματα τα οποία συνίστανται στο αν συνάδει με το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, ρύθμιση κράτους μέλους που προβλέπει τον συνυπολογισμό και στη συνέχεια την έκπτωση των εισπραχθέντων μερισμάτων, αντί να τα εξαιρεί ευθύς εξαρχής από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας (1), καθώς και σειρά συμψηφισμού που επιβάλλει την έκπτωση των μερισμάτων αυτών ή του υπερβάλλοντος ποσού τους, εν προκειμένω ως ΟΦΕ, πριν από άλλο φορολογικό πλεονέκτημα που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, η μεταφορά του οποίου είναι χρονικώς περιορισμένη, εν προκειμένω την ΕΕΚ (2). Φρονώ ότι η εν λόγω διάταξη πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση είναι ασύμβατη με αυτήν όσον αφορά τη δεύτερη αυτή παράμετρο.

1. Επί του συνυπολογισμού των μερισμάτων στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και της εν συνεχεία εκπτώσεώς τους από τη βάση αυτή

50. Κατ' αρχάς, διαπιστώνω ότι *το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί* επί του ζητήματος αν εθνική ρύθμιση, όπως το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ, η οποία απαιτεί τα διανεμόμενα από θυγατρική κέρδη να περιλαμβάνονται αρχικώς στη φορολογική βάση της μητρικής της εταιρίας που είναι εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος και στη συνέχεια να εκπίπτουν από τη βάση αυτή [22], συνάδει *αυτή καθεαυτήν* με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, δυνάμει του οποίου τα κράτη μέλη που έχουν επιλέξει το προβλεπόμενο από τη διάταξη αυτή σύστημα, ήτοι

22 Φαίνεται ότι η μέθοδος κατά την οποία τα κέρδη αυτά περιλαμβάνονται στη φορολογική βάση για να εκπέσουν στη συνέχεια από αυτήν συνδέεται με την αρχή της φορολογήσεως του «καθολικού εισοδήματος», συνεπώς του παγκοσμίου εισοδήματος, των εταιριών που εδρεύουν στο Βέλγιο, η οποία διατυπώνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, σημείο 2, του ΚΦΕ 1992 (πρβλ. Richelle, I., «Cobelfret et l'interprétation de la directive mère-filiales: le régime belge des RDT est contraire au droit communautaire», *Revue générale de fiscalité*, 2009, αριθ. 3, σ. 4 και 6).

σύστημα απαλλαγής, πρέπει να μην φορολογούν κέρδη αυτού του είδους. Σημειώνω ότι κατά τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στο βελγικό δίκαιο καθώς και από τη θεωρία που ασχολήθηκε πρόσφατα με το θέμα[23] εκφράστηκαν αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα ενός τέτοιου μηχανισμού με την οδηγία.

51. Ασφαλώς, το Δικαστήριο επελήφθη παραπλήσιων ζητημάτων στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν η απόφαση Cobelfret και η διάταξη KBC, δεδομένου ότι οι διαφορές των κύριων δικών αφορούσαν επίσης διατάξεις του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ, οι οποίες ήταν εν μέρει πανομοιότυπες με τις προβλεπόμενες εν προκειμένω, καθόσον οι τότε ισχύουσες διατάξεις ήδη προέβλεπαν έναν μηχανισμό συνυπολογισμού των μερισμάτων στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και, στη συνέχεια, εκπτώσεώς τους κατά ποσοστό 95 %. Εντούτοις, οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που εξετάστηκαν στις εν λόγω υποθέσεις δεν αφορούσαν τη συμβατότητα του μηχανισμού αυτού καθ' εαυτόν με την οδηγία 90/435, αλλά επικεντρώνονταν σε νομικά ζητήματα συναφή προς αυτή την παράμετρο του εν λόγω καθεστώτος και, ειδικότερα, στις προϋποθέσεις στις οποίες υπέκειτο τότε η έκπτωση των ΟΦΕ[24].

52. Επομένως, μολονότι εντάσσονται σε νομικό πλαίσιο εν μέρει ανάλογο με αυτό της παρούσας υποθέσεως, οι προηγούμενες αυτές υποθέσεις δεν οδήγησαν το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος το οποίο, κατ' εμέ, υποβάλλει ουσιαστικά εν προκειμένω το αιτούν δικαστήριο, της συμβατότητας με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας εθνικής ρυθμίσεως που υποχρεώνει να περιλαμβάνονται, σε πρώτο στάδιο, και να εκπίπτουν, σε δεύτερο στάδιο, τα μερίσματα που εισπράττει από θυγατρική εταιρία μητρική εταιρία εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος, αντί «απλώς και μόνον» να τα εξαιρεί από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας[25].

53. Πάντως, εκτιμώ ότι μια τέτοια προσέγγιση *δεν είναι, αυτή καθ' εαυτήν, ασύμβατη* με το σύστημα απαλλαγής των διανεμόμενων από θυγατρική κερδών, το οποίο προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435. Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται, κατά τη γνώμη μου, όχι μόνον από το γράμμα και το ιστορικό της εκδόσεως του νομοθετήματος αυτού, αλλά και από τους σκοπούς του και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται[26], στοιχεία από τα οποία πρέπει να συναχθούν τα κρίσιμα για την εκτίμηση στοιχεία, πριν εξεταστεί, υπό το πρίσμα των στοιχείων αυτών, η επίμαχη εν προκειμένω εθνική ρύθμιση.

54. *Όσον αφορά την ορολογία* που χρησιμοποιείται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435, όπως και στην τέταρτη αιτιολογική της σκέψη, επισημαίνω ότι εκεί αναφέρεται ότι, κατά τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό του δίκαιο, κάθε κράτος μέλος οφείλει, προκειμένου περί των μητρικών εταιριών που είναι εγκατεστημένες στο έδαφός του, *είτε να μη φορολογεί* τα κέρδη που εισπράττουν από τις θυγατρικές τους που εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος (πρώτη περίπτωση) *είτε να φορολογεί* τα κέρδη αυτά, επιτρέποντας όμως σε κάθε μητρική εταιρία *να προβεί σε έκπτωση, από το ποσό του φόρου της*, του τμήματος του φόρου που αναλογεί στα ίδια κέρδη και έχει καταβληθεί από τη θυγατρική (δεύτερη περίπτωση).

23 Κατά τον Jourdain, S., όπ.π., υποσημείωση 15, σ. 210, τόσο η Επιτροπή, με έγγραφο της 5ης Ιουλίου 1991, όσο και έκθεση ανεξαρτήτων εμπειρογνωμόνων, που δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 1992, καθώς και μεγάλο μέρος της θεωρίας εκτιμούν ότι η ορθή εφαρμογή της οδηγίας 90/435 προϋποθέτει την ab initio εξαίρεση των μερισμάτων από το φορολογητέο αποτέλεσμα, αντί να περιλαμβάνονται σε αυτό και στη συνέχεια να εκπίπτουν από αυτό.

24 Βλ. σημεία 38 έως 46 των παρουσών προτάσεων.

25 Σύμφωνα με το λεκτικό που χρησιμοποιείται στο τεθέν ερώτημα και στο σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής.

26 Αποτελεί πάγια νομολογία ότι διάταξη του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αυτοτελή και ενιαίο σε ολόκληρη την Ένωση, με γνώμονα το γράμμα της διατάξεως αυτής, το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, τους σκοπούς που επιδιώκει η ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος και το ιστορικό θεσπίσεώς της (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Ιανουαρίου 2019, Brisch, C-102/18, EU:C:2019:34, σκέψη 22, καθώς και της 11ης Απριλίου 2019, Tarola, C-483/17, EU:C:2019:309, σκέψεις 36 και 37).

55. Λαμβανομένης υπόψη της διατυπώσεως αυτής, φρονώ ότι η πρώτη από τις δύο δυνατότητες που παρέχονται με τον τρόπο αυτόν, η οποία συνίσταται σε «σύστημα απαλλαγής» [27] το οποίο επέλεξε το Βασίλειο του Βελγίου [28], συνεπάγεται μόνον ότι τα διανεμόμενα κέρδη δεν υπόκεινται εν τέλει στην επιβολή φόρου [29], ούτε άμεσα ούτε έμμεσα, και όχι ότι κατ' ανάγκην εξαιρούνται εξαρχής από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας, ερμηνεία η οποία, κατά τη γνώμη μου, δεν προσκρούει στις νομοθετικές εργασίες που προηγήθηκαν της οδηγίας 90/435 [30]. Σημειώνω ότι, αντιθέτως, η δεύτερη δυνατότητα, η οποία συνίσταται σε «σύστημα συμψηφισμού», επιτρέπει τη φορολόγηση των κερδών αυτών, αλλά με δυνατότητα εκπτώσεως του φόρου που έχει καταβληθεί από τη θυγατρική, η οποία ασκείται υπό τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις [31].

56. Όσον *αφορά τους σκοπούς* της οδηγίας 90/435 και, ειδικότερα, του άρθρου της 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, παρατηρώ ότι το Δικαστήριο έχει ήδη τονίσει ότι, όπως προκύπτει ιδίως από την τρίτη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην εξάλειψη, με τη θέσπιση ενός κοινού φορολογικού καθεστώτος, κάθε δυσμενούς μεταχειρίσεως της συνεργασίας μεταξύ εταιριών διαφορετικών κρατών μελών σε σχέση με τη συνεργασία μεταξύ εταιριών ενός και του αυτού κράτους μέλους και, με τον τρόπο αυτόν, στη διευκόλυνση των συνενώσεων εταιριών στην κλίμακα της Ένωσης. Προκειμένου να εξασφαλίσει, σε επίπεδο φορολογίας, την ουδετερότητα της διανομής κερδών από θυγατρική εταιρία ενός κράτους μέλους στην εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος μητρική της εταιρία, η εν λόγω οδηγία επιδιώκει την αποτροπή της διπλής φορολογίας των κερδών αυτών, από οικονομική άποψη, ήτοι την αποτροπή του ενδεχομένου να φορολογηθούν τα διανεμόμενα κέρδη μια πρώτη φορά στο πρόσωπο της θυγατρικής εταιρίας και μια δεύτερη φορά στο πρόσωπο της μητρικής εταιρίας [32]. Ο τρόπος κατά τον οποίο προτείνω να ερμηνευθεί η εν λόγω παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, είναι απολύτως σύμφωνος με τους σκοπούς αυτούς.

57. *Όσον αφορά το πλαίσιο* στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435, υπογραμμίζω ότι η οδηγία αυτή καθορίζει το αποτέλεσμα που πρέπει να επιτύχουν τα κράτη μέλη, ήτοι την αποτροπή της διπλής φορολογίας των σχετικών κερδών, επιλέγοντας είτε το ένα είτε το άλλο από τα συστήματα που προβλέπονται στη διάταξη αυτή, αλλά και ότι, λόγω των χαρακτηριστικών που προσιδιάζουν σε αυτό το είδος πράξεων του δικαίου της Ένωσης, η ως άνω οδηγία δεν δεσμεύει τα κράτη μέλη όσον αφορά τον τρόπο που θα χρησιμοποιήσουν προς τον σκοπό αυτόν.

58. Το Δικαστήριο έδωσε έμφαση στους κανόνες αυτούς στη διάταξη KBC [33], υπενθυμίζοντας, κατ' αρχάς, ότι κάθε κράτος μέλος είναι αρμόδιο να οργανώνει, τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης, το σύστημά του φορολογήσεως των διανεμομένων κερδών και, στο πλαίσιο αυτό, να καθορίζει τη φορολογική βάση και τον φορολογικό συντελεστή βάσει των οποίων θα φορολογηθεί ο δικαιούχος μέτοχος. Προσέθεσε δε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 δεν

27 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι δεν υφίσταται ουσιώδης διαφορά μεταξύ της «μη φορολόγησης» και της «απαλλαγής [από τον φόρο]» των κερδών που εισπράττει η μητρική εταιρία (βλ. απόφαση Cobelfret, σκέψη 43, καθώς και νομολογία που μνημονεύεται στην υποσημείωση 13 των παρουσών προτάσεων).

28 Βλ. σημείο 36 των παρουσών προτάσεων.

29 Πρβλ. απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, Les Vergers du Vieux Tauves (C-48/07, EU:C:2008:758, σκέψη 42), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι το φορολογικό πλεονέκτημα του οποίου δύναται να απολαύει η μητρική εταιρία βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 συνίσταται στο να «εισπράττει κέρδη χωρίς να φορολογείται».

30 Η πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών, την οποία είχε υποβάλει η Επιτροπή στις 16 Ιανουαρίου 1969 (JO 1969, C 39, σ. 7), περιείχε ένα άρθρο 4, παράγραφος 1, το οποίο προέβλεπε ότι «[τ]α διανεμόμενα κέρδη που λαμβάνει κάθε μητρική εταιρία ως εταίρος της θυγατρικής της εταιρίας [...] *δεν αποτελούν μέρος του φορολογητέου κέρδους της*», χωρίς να καθορίζει τη μέθοδο που πρέπει να ακολουθείται προς τον σκοπό αυτόν (η υπογράμμιση δική μου). Η γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της 26ης Ιουνίου 1969, σχετικά με την πρόταση αυτή (JO 1969, C 100, σ. 7, σημείο 2), επισήμανε ότι «η αρχή στην οποία βασίζεται η οδηγία για τη φορολογική μεταχείριση των διανεμόμενων κερδών [είναι ότι] κάθε κέρδος στο οποίο έχει ήδη επιβληθεί φόρος εταιριών *δεν υπόκειται πλέον στον φόρο αυτόν* αν περιέρχεται σε άλλη εταιρία που υπόκειται στον ίδιο φόρο» (η υπογράμμιση δική μου). Η πρόταση που υποβλήθηκε στις 5 Ιουλίου 1985 [COM(1985) 360 τελικό], η οποία οδήγησε στην έκδοση της οδηγίας 90/435, δεν παρέχει ενδείξεις επί του θέματος αυτού.

31 Βλ. υποσημείωση 13 των παρουσών προτάσεων.

32 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Cobelfret (σκέψεις 28 και 29, καθώς και μνημονευόμενη στην υποσημείωση 16 των παρουσών προτάσεων νομολογία).

33 Βλ. σκέψεις 46 έως 50 και 53 της διατάξεως KBC.

επιβάλλει τον τρόπο κατά τον οποίο, ένα κράτος μέλος που επέλεξε το σύστημα της απαλλαγής πρέπει να το θέσει σε εφαρμογή, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 249 ΕΚ (νυν άρθρο 288 ΣΛΕΕ), τα κράτη μέλη έχουν δυνατότητα επιλογής της μορφής και των μέσων μεταφοράς των οδηγιών τα οποία εξασφαλίζουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με τις οδηγίες. Το Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτών ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίζουν, με βάση ιδίως τις ανάγκες της εσωτερικής έννομης τάξης τους, τον τρόπο υλοποιήσεως του αποτελέσματος που επιτάσσει το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση.

59. Δεν αμφισβητείται ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, η άμεση φορολογία αποτελεί τομέα που παραδοσιακά εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τα οποία όμως οφείλουν να ασκούν την αρμοδιότητα αυτή τηρώντας τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το δίκαιο αυτό [34]. Ειδικότερα, στο πλαίσιο που καλύπτει η εναρμόνιση που πραγματοποιείται με την οδηγία 90/435, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας, οι οποίες κατανέμουν τη φορολογική αρμοδιότητα μεταξύ τους, απαγορεύοντας στο κράτος της μητρικής εταιρίας να φορολογεί, άμεσα [35] ή ακόμη και έμμεσα, τα κέρδη που διανέμονται προς αυτήν από τη θυγατρική, προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή φορολογία των κερδών αυτών. Αφότου υπενθύμισε, κατ' ουσίαν, τις αρχές αυτές στη διάταξη KBC, το Δικαστήριο συνήγαγε τις εντεύθεν συνέπειες όσον αφορά ειδικότερα το σύστημα απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας [36].

60. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω εκτιμήσεων, είμαι της γνώμης ότι, εν προκειμένω, ένας *μηχανισμός* που συνίσταται στην υποχρέωση αρχικώς *να περιλαμβάνονται* τα εν λόγω κέρδη στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και στη συνέχεια *να εκπίπτουν* από τη βάση αυτή, όπως προβλέπει το επίμαχο στην κύρια δίκη βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ, δεν είναι *αφ' εαυτού ασύμβατος* προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, αρκεί η εφαρμογή του εν λόγω μηχανισμού να καθιστά όντως δυνατή την επίτευξη του αποτελέσματος που προβλέπει η διάταξη αυτή.

61. Πράγματι, παρατηρώ κατ' αρχάς ότι, όπως επισήμανε η Βελγική Κυβέρνηση, οι επίμαχες στην κύρια δίκη διατάξεις πληρούν την απαίτηση της οδηγίας 90/435, κατά την οποία οι διασυνοριακοί όμιλοι εταιριών δεν πρέπει να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχειρίσεως σε σχέση με τους ομίλους εταιριών του Βασιλείου του Βελγίου. Το γεγονός ότι πληρούται το κριτήριο αυτό, το οποίο αφορά την έλλειψη δυσμενούς μεταχειρίσεως της συνεργασίας μεταξύ εταιριών διαφορετικών κρατών μελών σε σχέση με τη συνεργασία μεταξύ εταιριών του ιδίου κράτους μέλους, είναι αναγκαίο, έστω και αν δεν αρκεί από μόνο του για τον χαρακτηρισμό του προαναφερθέντος μηχανισμού ως συμβατού με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας [37].

62. Στη συνέχεια, υπογραμμίζω ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, ορίζει το προς επίτευξη αποτέλεσμα, ήτοι ότι τα κέρδη που διανέμει θυγατρική εταιρία εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος δεν φορολογούνται επίσης στο κράτος μέλος της μητρικής της εταιρίας, αλλά δεν ορίζει τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν προς τον σκοπό αυτόν. Επομένως, κατά την άποψή μου, το κράτος μέλος που έχει επιλέξει το σύστημα της απαλλαγής, που προβλέπεται από την εν λόγω διάταξη, διατηρεί τη δυνατότητα εφαρμογής μιας μεθόδου συνυπολογισμού-εκπτώσεως των κερδών

34 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, N (C-470/04, EU:C:2006:525, σκέψη 33), της 19ης Ιουλίου 2012, A (C-48/11, EU:C:2012:485, σκέψη 16), καθώς και της 19ης Δεκεμβρίου 2018, Cadeddu (C-667/17, EU:C:2018:1036, σκέψη 15).

35 Διευκρινίζω ότι, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση δεν συνεπάγεται άμεση φορολόγηση των μερισμάτων στο επίπεδο της μητρικής εταιρίας. Βλ., επίσης, απόφαση Cobelfret (σκέψη 40), καθώς και διάταξη KBC (σκέψη 40).

36 Βλ. σκέψη 54 της διατάξεως KBC και σημείο 44 των παρουσών προτάσεων.

37 Επί του ζητήματος αυτού υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, έστω και αν το Βασίλειο του Βελγίου, εφαρμόζοντας το καθεστώς των ΟΦΕ στα μερίσματα που διανέμονται τόσο από τις εγκατεστημένες στην ημεδαπή θυγατρικές εταιρίες όσο και από τις θυγατρικές εταιρίες που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, επιδίωκε την εξάλειψη κάθε δυσμενούς μεταχειρίσεως της συνεργασίας μεταξύ εταιριών διαφορετικών κρατών μελών σε σχέση με τη συνεργασία μεταξύ εταιριών ενός και του αυτού κράτους μέλους, η εν λόγω ίση μεταχείριση δεν δικαιολογεί την εφαρμογή καθεστώτος ασύμβατου προς την οδηγία 90/435 και, ειδικότερα, προς το σύστημα προλήψεως της οικονομικής διπλής φορολογίας που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας αυτής (βλ. απόφαση Cobelfret, σκέψεις 45 και 46, καθώς και διάταξη KBC, σκέψη 42).

αυτών, όπως η εφαρμοζόμενη από το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ, ακόμη και αν προφανώς υπάρχουν απλούστερες μέθοδοι για την επίτευξη του προαναφερθέντος αποτελέσματος, όπως η μέθοδος της εξαρχής εξαιρέσεως των εν λόγω κερδών από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας. Στο σημείο αυτό, επιμένω ότι ούτε το γράμμα ούτε η οικονομία ούτε οι σκοποί της οδηγίας 90/435 επιτάσσουν, κατά τη γνώμη μου, να ακολουθείται η τελευταία αυτή μέθοδος, την οποία θα χαρακτήριζα ως «βασική», έστω και αν η εναλλακτική αυτή δυνατότητα φαίνεται να έχει επιλεγεί από ορισμένα κράτη μέλη [38]. Ωστόσο, ανεξαρτήτως της μεθόδου που επελέγη από ένα κράτος μέλος, η εφαρμογή της πρέπει οπωσδήποτε να καταλήγει, σε οποιαδήποτε περίπτωση και υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, σε πραγματική απαλλαγή από τον φόρο στο επίπεδο της μητρικής εταιρίας.

63. Συναφώς, εκτιμώ ότι το ουσιώδες στοιχείο είναι ότι εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη παρέχει τη δυνατότητα τα μερίσματα που διανέμονται από τις θυγατρικές, τα οποία έχουν περιληφθεί στη φορολογική βάση, να εκπίπτουν πάντοτε εν τέλει [39], έτσι ώστε αυτός ο μηχανισμός συνυπολογισμού-εκπτώσεως να μην έχει ως αποτέλεσμα να τίθενται οι συγκεκριμένες μητρικές εταιρίες σε λιγότερο ευνοϊκή, από οικονομικής απόψεως, θέση από ό,τι αν τα εισπραχθέντα κέρδη από τις θυγατρικές τους που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη είχαν απλώς και μόνον εξαιρεθεί από τον υπολογισμό του φόρου των εν λόγω εταιριών. Πάντως, όπως η Επιτροπή [40], είμαι της γνώμης ότι, χάρη στη δυνατότητα της χρονικά απεριόριστης μεταφοράς που θεσπίστηκε μετά την απόφαση Cobelfret και τη διάταξη KBC, το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ επιτρέπει πλέον δυνητικά σε κάθε μητρική εταιρία να προβεί σε έκπτωση, κατά ποσοστό 95 % [41], του υπερβάλλοντος ποσού των μερισμάτων [42], κατά το μάλλον ή ήττον μακροπρόθεσμα, προκειμένου να μην υπάρχει διπλή φορολογία των μερισμάτων αυτών.

64. Κατά συνέπεια, εθνικοί κανόνες οι οποίοι, όπως οι επίμαχοι στην κύρια δίκη, προβλέπουν μηχανισμό που συνίσταται στον συνυπολογισμό των διανεμηθέντων από θυγατρική κερδών στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και, στη συνέχεια, στην έκπτωση των κερδών αυτών κατά το έτος της διανομής ή καθ' όλα τα επόμενα φορολογικά έτη, κατά τη γνώμη μου, δεν είναι αυτοί καθεαυτούς ασύμβατοι προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, αρκεί η ενδιαφερόμενη εταιρία μα μην στερείται de facto άλλου φορολογικού πλεονεκτήματος που προβλέπεται στο εσωτερικό δίκαιο και από το οποίο θα μπορούσε να επωφεληθεί, καθόσον από κάθε άλλη άποψη η μεταχείριση είναι η ίδια με την περίπτωση που προβλέπεται απαλλαγή ab initio.

65. Επομένως, απομένει να εξεταστεί αν ένας μηχανισμός τέτοιας φύσεως, καίτοι αυτός καθεαυτόν επιτρέπεται, παράγει εντούτοις αποτελέσματα απαγορευόμενα από το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, τα οποία υλοποιούνται κατά τα έτη που έπονται του έτους της διανομής των εν λόγω κερδών [43], και ειδικότερα λόγω της αλληλεπιδράσεως ενός τέτοιου μηχανισμού με την απαιτούμενη σειρά εκπτώσεως άλλων φορολογικών πλεονεκτημάτων, πράγμα που, κατά την άποψή μου, αποτελεί ακριβώς τον λόγο ασυμβατότητας προς τη διάταξη αυτή.

38 Άλλες χώρες δεν ενσωματώνουν τα διανεμόμενα μερίσματα στη φορολογική βάση των μητρικών εταιριών, κατά τη Richelle, I., «L'arrêt Cobelfret de la CJCE et ses conséquences sur le régime des RDT», *Tax Audit & Accountancy*, 2009, αριθ. 4, σ. 11, καθώς και τους Hermand, O., και Vanoppen, S., «Non-report des excédents de RDT: violation du droit européen», *Le Fiscologue*, αριθ. 1148, 20 Φεβρουαρίου 2009, σ. 12 επ. Από την πλευρά του, ο Malherbe, J., όπ.π., υποσημείωση 12, σ. 35, αναφέρει ότι, «στη Γαλλία, τα μερίσματα που εισπράττουν οι μητρικές εταιρίες αποτελούν αντικείμενο εξωλογιστικής εκπτώσεως και κυκλοφορούν ελεύθερα εντός του ομίλου». Σημειώνω ότι το νυν άρθρο 216 του γαλλικού code général des impôts (φορολογικού κώδικα) προβλέπει ότι «[τ]ο καθαρό προϊόν των συμμετοχών, το οποίο παρέχει δικαίωμα για την εφαρμογή του καθεστώτος των μητρικών εταιριών […], μπορεί να αφαιρεθεί από το συνολικό καθαρό κέρδος της».

39 Βλ., κατ' αναλογίαν, προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Cobelfret (C-138/07, EU:C:2008:268, σημείο 21), σχετικά με την τότε εφαρμοστέα ρύθμιση.

40 Κατά την Επιτροπή, οι διατάξεις του βελγικού δικαίου που μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, όπως είχαν εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν φαίνεται να εμποδίζουν αφεαυτών τη μη φορολόγηση των διανεμομένων κερδών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, διότι το καθεστώς των ΟΦΕ καθιστά a priori δυνατή τη διασφάλιση της μη φορολογήσεως των μερισμάτων όσον αφορά τη μητρική εταιρία, έστω και αν η έκπτωση ενδέχεται να εφαρμόζεται σε πλείονα φορολογικά έτη.

41 Δεδομένου ότι ο περιορισμός αυτός είναι επιτρεπτός (βλ. υποσημείωση 10 των παρουσών προτάσεων).

42 Ήτοι τα μερίσματα που δεν μπόρεσαν να συμψηφιστούν στη φορολογική βάση της εταιρίας αυτής ήδη κατά το έτος της διανομής, λόγω ανεπάρκειας κερδών.

43 Η Επιτροπή, ορθώς κατ' εμέ, επισήμανε τον κίνδυνο «να κατανέμεται χρονικά» η χρήση της εκπτώσεως των ΟΦΕ από τη μητρική εταιρία, όταν η τελευταία έχει ανεπαρκή φορολογική βάση κατά το έτος της διανομής, και ακόμη κατά τα επόμενα έτη.

2. Επί του συνδυασμού του καθεστώτος της ετεροχρονισμένης εκπτώσεως των μερισμάτων με τη σειρά συμψηφισμού άλλων φορολογικών πλεονεκτημάτων

66. Όπως υπογράμμισα, το αιτούν δικαστήριο καλεί επίσης το Δικαστήριο να καθορίσει αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η βαρύνουσα τη μητρική εταιρία υποχρέωση να προβαίνει στην έκπτωση των κερδών που λαμβάνει από θυγατρικές εγκατεστημένες σε άλλο κράτος μέλος –εν προκειμένω, βάσει του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ– έχει ως έμμεσο αποτέλεσμα να θίγει το δικαίωμα προς έκπτωση άλλων φορολογικών πλεονεκτημάτων –εν προκειμένω, της ΕΕΚ– λόγω *της σειράς* με την οποία απαιτείται να συμψηφίζονται οι σχετικές εκπτώσεις στη φορολογική βάση της εν λόγω εταιρίας. Προτείνω να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό.

67. *Πρώτον*, θεωρώ αναγκαίο να αναδειχθούν οι δύο, κρίσιμες για το ζήτημα αυτό, κύριες παράμετροι της *επίμαχης εθνικής ρυθμίσεως* στη διαφορά της κύριας δίκης.

68. Αφενός, το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ αλληλεπιδρά με το άλλο φορολογικό πλεονέκτημα που αποτελεί η ΕΕΚ[44], καθόσον και αυτή μπορεί να αφαιρείται από τη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας, αλλά μόνο μέχρι του ποσού των κερδών που απομένουν μετά την έκπτωση των ΟΦΕ. Επομένως, ο συμψηφισμός της ΕΕΚ είναι μεταγενέστερος του συμψηφισμού των ΟΦΕ[45]. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι αυτή η σειρά συμψηφισμού καθορίστηκε ήδη από το 2005, ήτοι πολύ πριν από τη μεταρρύθμιση που προκάλεσε η απόφαση Cobelfret[46]. Όσον αφορά τις σκέψεις που οδήγησαν στη θέσπιση του κανόνα αυτού, με τις προφορικές παρατηρήσεις της, η Βελγική Κυβέρνηση επισήμανε ότι υφίσταται «ορισμένη λογική» στην κατ' αρχάς διαγραφή των λογιστικών στοιχείων τα οποία ο νομοθέτης δεν επιθυμεί να φορολογήσει, όπως είναι τα ΟΦΕ ή τα εισοδήματα από διπλώματα ευρεσιτεχνίας[47], πριν από την αφαίρεση των μη λογιστικών στοιχείων, ιδίως στο πλαίσιο της εκπτώσεως λόγω επενδύσεων[48] ή στο πλαίσιο της ΕΕΚ[49].

69. Αφετέρου, σε αντίθεση με το υπερβάλλον ποσό των ΟΦΕ, το οποίο μπορεί να μεταφερθεί απεριόριστα στα μεταγενέστερα φορολογικά έτη, το ενδεχόμενο υπερβάλλον ποσό της ΕΕΚ μπορεί να μεταφερθεί μόνο για περίοδο επτά ετών, δυνάμει του άρθρου 205quinquies του ΚΦΕ 1992, όπως έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης[50]. Κατά τη Βελγική Κυβέρνηση, ο χρονικός περιορισμός της δυνατότητας μεταφοράς της ΕΕΚ είχε ως σκοπό να αντισταθμίσει την έκταση της εκπτώσεως αυτής, η βάση υπολογισμού της οποίας κάλυπτε, κατά τον χρόνο που θεσπίσθηκε, το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων της εταιρίας.

44 Επ' αυτού του χαρακτηρισμού της ΕΕΚ, βλ. απόφαση της 4ης Ιουλίου 2013, Argenta Spaarbank (C-350/11, EU:C:2013:447, σκέψη 24).

45 Με τη διευκρίνιση ότι ο συμψηφισμός των ΟΦΕ και εκείνος της ΕΕΚ προηγούνται του συμψηφισμού των ανακτήσιμων επαγγελματικών ζημιών (βλ. άρθρα 77, 77bis και 78 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992).

46 Η απόφαση αυτή επισημαίνει ότι οι προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου της 22ας Ιουνίου 2005 που εισήγαγε την ΕΕΚ (*Moniteur belge* της 30ής Ιουνίου 2005, σ. 30077), και ιδίως τα σχόλια του άρθρου 5 του νομοσχεδίου της 11ης Μαΐου 2005, αποδεικνύουν ότι ο νομοθέτης είναι εκείνος που καθόρισε την προβλεπόμενη στο ΒΔ/ΚΦΕ 1992 σειρά των εκπτώσεων, η οποία, κατά την Brussels Securities, δύναται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να επηρεάσει τη μελλοντική φορολογική βάση μιας εταιρίας.

47 Με τη διευκρίνιση ότι η έκπτωση για εισοδήματα από διπλώματα ευρεσιτεχνίας λαμβάνει χώρα μετά την έκπτωση των ΟΦΕ, αλλά πριν από την έκπτωση της ΕΕΚ (βλ. άρθρα 77/1 και 77bis του ΒΔ/ΚΦΕ 1992).

48 Έκπτωση για επενδύσεις σύμφωνα με το άρθρο 79 του ΒΔ/ΚΦΕ 1992.

49 Η Βελγική Κυβέρνηση χαρακτήρισε τις περιπτώσεις αυτές ως «εξωλογιστικές εκπτώσεις», υπό την έννοια ότι συνίστανται στην αφαίρεση από το λογιστικό κέρδος της εταιρίας όχι των στοιχείων που θα περιλαμβάνονταν προηγουμένως σε αυτό, όπως τα μερίσματα που εισπράχθηκαν από θυγατρικές ή τα έσοδα από διπλώματα ευρεσιτεχνίας, αλλά στοιχείων του ενεργητικού του ισολογισμού της εταιρίας, όπως η έκπτωση για επενδύσεις, ή του παθητικού, όπως η ΕΕΚ.

50 Από την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι οι διατάξεις που αφορούν την περιορισμένη μεταφορά της ΕΕΚ τροποποιήθηκαν το 2012, με έναρξη ισχύος μεταγενέστερη του επίμαχου φορολογικού έτους.

70. *Δεύτερον*, χρήζει αναλύσεως το αν μια τέτοια εθνική ρύθμιση *συνάδει ή όχι* με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, με έμφαση κυρίως στα *αποτελέσματα* στα οποία οδηγεί *στην πράξη* η συνδυασμένη εφαρμογή του καθεστώτος των ΟΦΕ, το οποίο συνίσταται στον συνυπολογισμό των εισπραχθέντων μερισμάτων στη φορολογική βάση της μητρικής εταιρίας και στην έκπτωσή τους στη συνέχεια, και της υποχρεώσεως συμψηφισμού των ΟΦΕ πριν από την ΕΕΚ, η μεταφορά της οποίας επιπλέον περιορίζεται σε επτά φορολογικά έτη.

71. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο ορθώς παρατηρεί ότι, αντιθέτως προς ό,τι συμβαίνει βάσει ρυθμίσεως όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης[51], στο πλαίσιο καθεστώτος απαλλαγής δυνάμενου να χαρακτηρισθεί ως «βασικού»[52], τα διανεμόμενα από τη θυγατρική μερίσματα απλώς και μόνον εξαιρούνται από τα κέρδη του φορολογικού έτους κατά το οποίο εισπράχθηκαν, εξαίρεση που λαμβάνει χώρα αμέσως και μειώνει ισόποσα το φορολογητέο αποτέλεσμα και, ενδεχομένως, αυξάνει ισόποσα τις δυνάμενες να μεταφερθούν στα επόμενα φορολογικά έτη ζημίες.

72. Το αιτούν δικαστήριο, παραπέμποντας σε παράδειγμα με αριθμητικά στοιχεία που παρουσιάστηκε επίσης στα δικόγραφα της Brussels Securities[53], επισημαίνει, ορθώς κατά την άποψή μου, ότι στις περιπτώσεις όπου η μητρική εταιρία έχει θετικό αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια μιας από τις «επτά επόμενες φορολογικές περιόδους» που προβλέπονται στο άρθρο 205quinquies του ΚΦΕ 1992, το οποίο περιορίζει τη μεταφορά της ΕΕΚ, το καθεστώς εκπτώσεως των ΟΦΕ μπορεί να συνεπάγεται μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση απ' ό,τι θα συνεπαγόταν ένα σύστημα άμεσης εξαιρέσεως των μερισμάτων που εισπράττονται από θυγατρική, λόγω της σειράς συμψηφισμού που προβλέπουν ο ΚΦΕ 1992 και το ΒΔ/ΚΦΕ 1992. Το δικαστήριο αυτό εκθέτει ότι, αν εφαρμοζόταν μια θεωρητική άμεση εξαίρεση των μερισμάτων αυτών, ο συμψηφισμός της ΕΕΚ θα λάμβανε τότε χώρα κατά προτεραιότητα σε σχέση με τον συμψηφισμό του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων, οπότε το υπόλοιπο των ζημιών αυτών που μπορούν να μεταφερθούν στην επόμενη φορολογική περίοδο θα ήταν υψηλότερο απ' ό,τι βάσει του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ, στο πλαίσιο του οποίου, σε περίπτωση πραγματοποιήσεως θετικού αποτελέσματος κατά τις εν λόγω «επτά επόμενες φορολογικές περιόδους», ο συμψηφισμός του υπολοίπου των μεταφερθέντων ΟΦΕ γίνεται υποχρεωτικά πριν από τον συμψηφισμό του υπολοίπου της μεταφερθείσας ΕΕΚ, πράγμα που, επομένως, θίγει τη χρήση αυτού του τελευταίου φορολογικού πλεονεκτήματος.

73. Επιπλέον, οι συγκριτικοί πίνακες που προσκομίστηκαν από την Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία επιβεβαιώνουν ότι το καθεστώς των ΟΦΕ, σε συνδυασμό με την υποχρεωτική σειρά των εκπτώσεων, δύναται να εμποδίσει τη μητρική εταιρία να μεταφέρει στο ακέραιο το υπερβάλλον ποσό της ΕΕΚ, αντιθέτως προς έναν μηχανισμό που συνίσταται στη δυνατότητα της εταιρίας αυτής να εξαιρεί αμέσως τα εισπραχθέντα μερίσματα από τη φορολογική βάση της ή ακόμη και να επιλέγει τη σειρά με την οποία επιθυμεί να προβεί στην έκπτωση των φορολογικών πλεονεκτημάτων που

51 Η βελγική ρύθμιση από την οποία προκύπτει, σύμφωνα με την τρίτη παράγραφο in fine του προδικαστικού ερωτήματος, ότι «ο συμψηφισμός φθάνει μέχρις εξαντλήσεως του φορολογητέου κέρδους κατ' αρχάς επί των μεταφερθέντων [ΟΦΕ], κατόπιν επί της μεταφερθείσας [ΕΕΚ] (της οποίας η μεταφορά περιορίζεται στις "επτά επόμενες φορολογικές περιόδους") και στη συνέχεια επί του υπολοίπου των ανακτήσιμων ζημιών προηγούμενων χρήσεων».

52 Βλ. επίσης σημείο 62 των παρουσών προτάσεων.

53 Παράδειγμα που συγκρίνει δύο περιπτώσεις στις οποίες η ίδια φορολογική κατάσταση μιας μητρικής εταιρίας καθορίζεται, *πρώτον*, σύμφωνα με τη σειρά συμψηφισμού που προβλέπει το ΒΔ/ΚΦΕ 1992 σε συνδυασμό με το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ (όπου εμφανίζεται φορολογητέο αποτέλεσμα που αντιστοιχεί στο υπερβάλλον ποσό της ΕΕΚ το οποίο απωλέσθηκε διότι δεν είχε χρησιμοποιηθεί πριν από τη λήξη της προβλεπομένης επταετούς περιόδου) και, *δεύτερον*, πάντοτε σύμφωνα με αυτή τη σειρά συμψηφισμού, αλλά κατ' εφαρμογήν μιας θεωρητικής άμεσης εξαιρέσεως των εισπραχθέντων μερισμάτων (όπου εμφανίζεται μηδενικό φορολογητέο αποτέλεσμα, διότι, αντί να συμψηφίζει το υπερβάλλον ποσό των ΟΦΕ πριν από την ΕΕΚ, η εταιρία έχει δυνάμενες να μεταφερθούν ζημίες οι οποίες συμψηφίζονται μετά την ΕΕΚ και, επομένως, εξαλείφουν το υπερβάλλον ποσό της ΕΕΚ).

δικαιούται[54]. Ακόμη και αν επιδιώκει να ελαχιστοποιήσει την επιρροή τους στην υπό κρίση υπόθεση, εις μάτην κατά την άποψή μου[55], η Βελγική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τα στοιχεία αυτά[56], από τα οποία προκύπτει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ρύθμιση μπορεί να προκαλέσει την απώλεια φορολογικού πλεονεκτήματος και, επομένως, την επιβολή αντίστοιχα επαχθέστερης φορολογίας.

74. Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, συμμερίζομαι την άποψη της Brussels Securities και της Επιτροπής ότι, κατ' εφαρμογήν της επίμαχης στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικής ρυθμίσεως, η δυνατότητα αντλήσεως οφέλους από την ΕΕΚ επηρεάζεται από την υποχρέωση προηγούμενης εκπτώσεως των ΟΦΕ από τη φορολογική βάση. Πράγματι, ο κανόνας ότι η προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στα ΟΦΕ έχει ως αντικείμενο να αδειάσει τα αποθέματα των ΟΦΕ, τα οποία δύνανται να μεταφερθούν απεριόριστα στα επόμενα φορολογικά έτη, αλλά έχει επίσης ως αποτέλεσμα να λειτουργεί σε βάρος της ΕΕΚ την οποία η μητρική εταιρία θα είχε ωστόσο συμφέρον να συμψηφίσει το συντομότερο δυνατόν, δεδομένου ότι το δικαίωμα μεταφοράς της ΕΕΚ περιορίζεται στα επτά επόμενα φορολογικά έτη, κατά τρόπον ώστε το δικαίωμα αυτό να κινδυνεύει περισσότερο να καταστεί εν τέλει ανενεργό λόγω της μεταχειρίσεως που επιφυλάσσεται στα μερίσματα στο πλαίσιο των ΟΦΕ.

75. Με άλλα λόγια, ο συνδυασμός των επίμαχων εθνικών διατάξεων οδηγεί σε επαχθέστερη φορολόγηση της μητρικής εταιρίας απ' ό,τι αν είχαν τηρηθεί πλήρως οι απαιτήσεις της οδηγίας 90/435, καθόσον το βελγικό καθεστώς των ΟΦΕ μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, λόγω της εφαρμογής του σε συνδυασμό με την καθορισθείσα σειρά συμψηφισμού, να εμποδίζει μια ελλειμματική εταιρία να συμψηφίσει τη μεταφορά άλλου δυνάμενου να εκπέσει ποσού, ήτοι της ΕΕΚ, σε επόμενα φορολογικά έτη, ενώ η εταιρία αυτή θα είχε το πλεονέκτημα να μεταφέρει το εν λόγω ποσό κατά προτεραιότητα, προκειμένου να μην εκπνεύσει η δυνατότητα μεταφοράς του πριν καταστεί δυνατό να χρησιμοποιηθεί εξ ολοκλήρου. Μια τέτοια εθνική ρύθμιση έχει, με τον τρόπο αυτόν, ως συγκεκριμένο αποτέλεσμα οι ενδιαφερόμενες μητρικές εταιρίες να στερούνται, υπό ορισμένες περιστάσεις, ενός φορολογικού πλεονεκτήματος που προβλέπεται από το εσωτερικό δίκαιο, του οποίου θα μπορούσαν να είχαν πλήρως επωφεληθεί αν τα εισπραχθέντα από θυγατρικές μερίσματα δεν είχαν τύχει μεταχειρίσεως κατά τον τρόπο που προβλέπει η ρύθμιση αυτή.

76. Πάντως, υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο έχει ήδη ερμηνεύσει το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών της μητρικής εταιρίας κατ' αναλογία προς τα διανεμηθέντα μερίσματα, όταν –όπως συμβαίνει εν προκειμένω– κράτος μέλος έχει επιλέξει το σύστημα της απαλλαγής που προβλέπεται στη διάταξη αυτή και κατ' αρχήν δέχεται τη μεταφορά των ζημιών στο μέλλον, δεδομένου ότι η εν λόγω μείωση των ζημιών μπορεί να έχει ως συνέπεια η συγκεκριμένη εταιρία να φορολογηθεί *εμμέσως* για τα εν λόγω μερίσματα κατά τα επόμενα φορολογικά έτη, στην περίπτωση που τα αποτελέσματά της είναι θετικά[57].

54 Στους πίνακες αυτούς, με περιεχόμενο ανάλογο του παραδείγματος που παρέθεσε το αιτούν δικαστήριο, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, *στην πρώτη περίπτωση*, δυνάμει της βελγικής ρυθμίσεως, η μητρική εταιρία χάνει το σύνολο της ΕΕΚ που δεν μπόρεσε να συμψηφίσει πριν από την παρέλευση της προβλεπόμενης επταετούς περιόδου, ενώ *στη δεύτερη περίπτωση*, δυνάμει σύμφωνου με την οδηγία 90/435 καθεστώτος ab initio απαλλαγής των μερισμάτων από τον φόρο, η εταιρία έχει μηδενικό φορολογητέο αποτέλεσμα και απώλεια του υπερβάλλοντος ποσού ΕΕΚ, λόγω μη υπαγωγής του σε συμψηφισμό, το οποίο είναι μειωμένο σε σχέση με την προηγούμενη περίπτωση.

55 Βλ. σημεία 81 επ. των παρουσών προτάσεων.

56 Η εν λόγω κυβέρνηση ρητώς δέχθηκε κατά την αγόρευσή της ότι «ο συνυπολογισμός των εισπραχθέντων μερισμάτων στη φορολογική βάση [ελλειμματικής] μητρικής εταιρίας, ο οποίος επιφέρει ως προς αυτήν την υποκατάσταση της μεταφοράς των εκπτώσεων των ΟΦΕ με μεταφορά ζημιών, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον ετεροχρονισμό, λόγω της σειράς συμψηφισμού των εκπτώσεων, του συμψηφισμού της μεταφοράς της ΕΕΚ, με κίνδυνο, είναι αλήθεια, να επέλθει λήξη της προθεσμίας προς τούτο».

57 Βλ. απόφαση Cobelfret (σκέψεις 39 έως 41), καθώς και διάταξη KBC (σκέψεις 39, 40 και 54). Ορθώς επισημάνθηκε, όσον αφορά τις διατάξεις που ίσχυαν κατά τον χρόνο των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν η εν λόγω απόφαση και η εν λόγω διάταξη, ότι το καθεστώς των ΟΦΕ θέτει σε μειονεκτική θέση τη μητρική εταιρία η οποία, χωρίς τον συνυπολογισμό των μερισμάτων βάσει του καθεστώτος αυτού, κατά τη συγκεκριμένη φορολογική περίοδο κατέγραψε ζημία που θα μπορούσε να εκπέσει από τα κέρδη των επόμενων φορολογικών περιόδων, ενώ ο συνυπολογισμός των μερισμάτων στη φορολογική βάση, σε συνδυασμό με τον περιορισμό της εκπτώσεως των ΟΦΕ μέχρι του ποσού του φορολογητέου κέρδους, εξαλείφει τη δυνάμενη να μεταφερθεί ζημία (Garabedian, D., «L'influence de la jurisprudence Cobelfret sur le régime fiscal des dividendes à l'impôt des sociétés», *Les dialogues de la fiscalité*, Larcier, Βρυξέλλες, 2010, σ. 59).

77. Όπως η Επιτροπή, φρονώ ότι οι εκτιμήσεις αυτές κάλλιστα μπορούν να μεταφερθούν στην υπό κρίση υπόθεση, όσον αφορά τις πρακτικές συνέπειες από τον συνδυασμό του καθεστώτος συνυπολογισμού-εκπτώσεως, το οποίο εφαρμόζεται στα ΟΦΕ, και της σειράς με την οποία πρέπει να εκπέσουν τα ΟΦΕ όταν υφίστανται άλλες φορολογικές εκπτώσεις. Υπογραμμίζω ότι ένα τέτοιο καθεστώς μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνο με τις απαιτήσεις της οδηγίας 90/435, κατά την άποψή μου, μόνο στο μέτρο που η εφαρμογή του έχει απολύτως ουδέτερο αποτέλεσμα, ήτοι οι ενδιαφερόμενες μητρικές εταιρίες δεν τυγχάνουν, υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, λιγότερο ευνοϊκής μεταχειρίσεως από οικονομική άποψη, απ' ό,τι αν τα διανεμηθέντα μερίσματα είχαν εξαρχής εξαιρεθεί από τη φορολογική βάση των εταιριών αυτών.

78. Επομένως, είμαι της γνώμης ότι εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν είναι συμβατή με το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435, καθόσον έχει ως αποτέλεσμα τη δυνατότητα απώλειας φορολογικού πλεονεκτήματος για τις μητρικές εταιρίες που έχουν εισπράξει μερίσματα από θυγατρικές εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, επιφέροντας μείωση των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών σε επόμενα φορολογικά έτη κατά το ποσό των εν λόγω μερισμάτων, και μπορεί, συνεπώς, να εξομοιωθεί με έμμεση φορολόγηση των μερισμάτων αυτών, αποτέλεσμα το οποίο είναι αντίθετο τόσο προς τον ειδικώς προβλεπόμενο στη διάταξη αυτή σκοπό απαλλαγής των μερισμάτων αυτών όσο και προς τον γενικό σκοπό φορολογικής ουδετερότητας, τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω οδηγία[58].

79. Με άλλα λόγια, με την πρόθεση να αποκαταστήσει τις δυσλειτουργίες που διαπίστωσε το Δικαστήριο στην απόφαση Cobelfret και στη διάταξη KBC, η μεταρρύθμιση που θέσπισε ο Βέλγος νομοθέτης τον Δεκέμβριο του 2009 δημιούργησε έναν άλλο παράγοντα μη συμμορφώσεως προς την ίδια οδηγία, δεδομένου ότι το νέο καθεστώς των ΟΦΕ έχει επιπτώσεις στη μεταφορά της ΕΕΚ, καθόσον η μεταχείριση που επιφυλάσσεται στα διανεμηθέντα από θυγατρικές μερίσματα ενέχει αυξημένο κίνδυνο απώλειας του υπερβάλλοντος ποσού της ΕΕΚ στο επίπεδο των ενδιαφερόμενων μητρικών εταιριών[59].

80. *Τρίτον*, τα *επιχειρήματα που η Βελγική Κυβέρνηση προέβαλε* για να υποστηρίξει τη θέση ότι μια τέτοια εθνική ρύθμιση συνάδει με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435 δεν με πείθουν.

81. Κατ' αρχάς, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, έστω και αν η μεταφορά της εκπτώσεως των ΟΦΕ ενδέχεται να συνοδεύεται από αδυναμία συμψηφισμού, εν τέλει, της μεταφοράς της ΕΕΚ, η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έμμεση φορολόγηση των εισπραχθέντων μερισμάτων, δεδομένου ότι τέτοια φορολόγηση δεν επέρχεται κατ' ανάγκην[60].

82. Εντούτοις, εκτιμώ ότι το γεγονός ότι οι δυσμενείς συνέπειες της συγκεκριμένης εθνικής ρυθμίσεως, ήτοι η διπλή φορολογία των κερδών που διανέμονται από θυγατρική στη μητρική της εταιρία, μπορούν να επέλθουν σε ορισμένες μόνον περιπτώσεις[61], και όχι συστηματικώς, ουδεμία επιρροή ασκεί στο σύνολο των ανωτέρω εκτιμήσεων, καθόσον η ίδια η ύπαρξη τέτοιων δυνητικών συνεπειών αρκεί για τον χαρακτηρισμό της ασυμβατότητας προς το δίκαιο της Ένωσης.

58 Για τους εν λόγω σκοπούς, βλ. σημείο 56 των παρουσών προτάσεων.

59 Βλ., επίσης, Hermand, O., Delacroix, P., και Wils, C., «Une nouvelle déduction fiscale est née: les "excédents RDT" – Commentaire du nouvel article 205, § 3, du CIR 1992», *Revue générale de fiscalité*, 2010, αριθ. 2, σ. 7, καθώς και Dassesse, M., «Impôt des sociétés – Déduction prioritaire des RDT vis-à-vis des excédents de DCR – La Belgique viole les principes de l'arrêt Cobelfret», *Actualités fiscales*, 2014, αριθ. 41, σ. 2 και 4 (άρθρο μνημονευόμενο από την Brussels Securities, ειδικά σχετικά με το αριθμητικό παράδειγμα που παρατίθεται στις γραπτές παρατηρήσεις της).

60 Κατ' αυτήν, ο χρονικός περιορισμός της μεταφοράς της ΕΕΚ συνεπάγεται φορολογία μόνον αν, μετά την έλλειψη επαρκών κερδών στο επίπεδό της επί επτά έτη, η μητρική εταιρία εμφανίζει κέρδη σε μεταγενέστερο χρόνο, ενώ αν δεν εμφανίσει εκ νέου κέρδη ή τεθεί σε εκκαθάριση, η απώλεια του δικαιώματος μεταφοράς της ΕΕΚ είναι άνευ σημασίας για αυτήν, και επομένως το μειονέκτημα υπάρχει μόνο θεωρητικά.

61 Ήτοι, κάθε φορά που το γεγονός ότι τα ΟΦΕ πρέπει να εκπίπτουν κατά προτεραιότητα από τη φορολογική βάση συνεπάγεται την εκμηδένισή της ή μείωση σε βαθμό που δεν μπορεί πλέον να συμψηφισθεί εξ ολοκλήρου σε αυτήν άλλο φορολογικό πλεονέκτημα (πρβλ. Dassesse, M., όπ.π., υποσημείωση 59, σ. 2).

83. Στη συνέχεια, η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, ακόμη και όταν η απώλεια της μεταφοράς της ΕΕΚ συνεπάγεται πράγματι φορολογία για τις συγκεκριμένες μητρικές εταιρίες [62], η φορολογία αυτή δεν επιβάλλεται επί των μερισμάτων που εισπράχθηκαν από αυτές, έστω και εμμέσως, όπως συνέβαινε στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Cobelfret. Προβάλλει ότι, αν, κατά τον υπολογισμό του φόρου, απομένουν κέρδη στο στάδιο του συμψηφισμού της ΕΕΚ, αυτό οφείλεται αναγκαστικά στο γεγονός ότι δεν υφίστανται πλέον ΟΦΕ για να συμψηφιστούν, δεδομένου ότι η έκπτωσή τους προηγείται της εκπτώσεως της ΕΕΚ και, επομένως, τα εισπραχθέντα από θυγατρικές μερίσματα έχουν αφαιρεθεί στο ακέραιο από τη φορολογική βάση, οπότε η φορολόγηση που μπορεί να επέλθει λόγω της απώλειας μεταφοράς της ΕΕΚ δεν μπορεί να αφορά τα μερίσματα αυτά. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι φορολογία μη αφορώσα τα εισπραχθέντα από τη μητρική εταιρία μερίσματα δεν μπορεί να συνιστά παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435, όπως ούτε φόρος που παρακρατείται κατά τη διανομή μερισμάτων από θυγατρική, ο οποίος δεν αφορά τα μερίσματα αυτά, μπορεί να συνιστά παράβαση του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής [63].

84. Πάντως, φρονώ ότι η βασιμότητα της επιχειρηματολογίας αυτής αναιρείται από την απόφαση Cobelfret και τη διάταξη KBC, στις οποίες το Δικαστήριο ερμήνευσε τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/435 λαμβάνοντας υπόψη τα συνακόλουθα αποτελέσματα που μια εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη μπορεί να παραγάγει όσον αφορά τη μείωση των δυναμένων να μεταφερθούν ζημιών της συγκεκριμένης μητρικής εταιρίας, μείωση που μπορεί να οδηγήσει σε έμμεση φορολόγηση των μερισμάτων που εισπράττονται από θυγατρική εταιρία κατά τα επόμενα φορολογικά έτη [64]. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Δικαστήριο εξομοίωσε την «απώλεια ζημιών» με έμμεση «φορολόγηση των κερδών», επιλέγοντας μια «οικονομική» προσέγγιση, η οποία συνάδει με τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία αυτή [65], καθόσον το γεγονός ότι δυνάμενες να μεταφερθούν ζημίες δεν είναι πλέον διαθέσιμες για να αντισταθμίσουν μελλοντικά φορολογητέα κέρδη έχει ως αποτέλεσμα τη δυνατότητα διπλής φορολογίας των μερισμάτων αυτών. Κατά τη γνώμη μου, στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει ακριβώς να υιοθετηθεί παρόμοια προσέγγιση, όπως προανέφερα [66].

85. Τέλος, η Βελγική Κυβέρνηση προβάλλει ότι οι επίμαχες επιλογές του Βασιλείου του Βελγίου, ήτοι η σειρά συμψηφισμού και η περιορισμένη διάρκεια της μεταφοράς της ΕΕΚ, υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών νομοθετών.

86. Ωστόσο, υπενθυμίζω ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις διατάξεις της οδηγίας 90/435 και, ιδίως, να χρησιμοποιούν όλα τα αναγκαία μέσα για την επίτευξη του αποτελέσματος που επιτάσσεται από το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση [67], ήτοι να μην φορολογούν για δεύτερη φορά – έστω και εμμέσως– τα μερίσματα που λαμβάνονται από θυγατρικές εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, σκοπός ο οποίος δεν επιτυγχάνεται, όπως υπογράμμισα προηγουμένως, με εθνικούς κανόνες όπως αυτοί που απορρέουν από τον συνδυασμό μεταξύ του βελγικού καθεστώτος των ΟΦΕ και των κανόνων που περιορίζουν τον συμψηφισμό της ΕΕΚ.

62 Ήτοι στην περίπτωση (που αναφέρεται αμέσως ανωτέρω) στην οποία η εταιρία εμφανίζει εκ νέου κέρδη μετά την παρέλευση της επταετούς περιόδου που προβλέπει το άρθρο 205quinquies του ΚΦΕ 1992.

63 Επί του τελευταίου αυτού θέματος, η Βελγική Κυβέρνηση επικαλείται τις αποφάσεις της 25ης Σεπτεμβρίου 2003, Océ van der Grinten (C-58/01, EU:C:2003:495, σκέψεις 55 και 56), καθώς και της 24ης Ιουνίου 2010, P. Ferrero e C. και General Beverage Europe (C-338/08 και C-339/08, EU:C:2010:364, σκέψεις 40 και 41). Εντούτοις, αμφιβάλλω αν ασκεί επιρροή η αναλογία με τις αποφάσεις αυτές οι οποίες αφορούν την έννοια της «παρακρατήσεως στην πηγή» κατά το άρθρο 5 της οδηγίας 90/435, το οποίο απαγορεύει μια τέτοια παρακράτηση επί των κερδών που η θυγατρική διανέμει στη μητρική της εταιρία, πλην ορισμένων ειδικών περιπτώσεων, όπως αναφέρει επίσης η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής. Πρβλ. απόφαση Cobelfret (σκέψη 53 in fine), η οποία απορρίπτει την αναλογία μεταξύ του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 6 της εν λόγω οδηγίας.

64 Βλ. απόφαση Cobelfret (σκέψεις 39 έως 41), καθώς και διάταξη KBC (σκέψεις 39 και 40). Ομοίως, βλ. σημεία 41, 44 και 76 των παρουσών προτάσεων.

65 Σύμφωνα με τους όρους που χρησιμοποιούνται σε θεωρητική ανάλυση, την οποία συμμερίζομαι (βλ. Hermand, O., και Vanoppen, S., όπ.π., υποσημείωση 38).

66 Βλ. προ πάντων σημεία 76 επ. των παρουσών προτάσεων.

67 Βλ. επίσης σημεία 57 επ. των παρουσών προτάσεων.

87. Κατά συνέπεια, είμαι της γνώμης ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει, αφενός, ότι τα μερίσματα που εισπράττει μητρική εταιρία περιλαμβάνονται στη φορολογική βάση της και στη συνέχεια εκπίπτουν από τη βάση αυτή σε ποσοστό 95 %, στο μέτρο που απομένει υπόλοιπο κερδών κατά τη συγκεκριμένη φορολογική περίοδο ή κάθε μεταγενέστερη φορολογική περίοδο, και, αφετέρου, ότι τα μερίσματα αυτά πρέπει να εκπίπτουν πριν από άλλο φορολογικό πλεονέκτημα που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, η μεταφορά του οποίου είναι χρονικώς περιορισμένη.

V. Πρόταση

88. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα του tribunal de première instance francophone de Bruxelles (γαλλόφωνου πρωτοδικείου Βρυξελλών, Βέλγιο) ως εξής:

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1990, σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρίες διαφορετικών κρατών μελών, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει, αφενός, ότι τα μερίσματα που εισπράττει μητρική εταιρία περιλαμβάνονται στη φορολογική βάση της και στη συνέχεια εκπίπτουν από τη βάση αυτή σε ποσοστό 95 %, στο μέτρο που απομένει υπόλοιπο κερδών κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης φορολογικής περιόδου ή σε κάθε μεταγενέστερη φορολογική περίοδο, και, αφετέρου, ότι τα μερίσματα αυτά πρέπει να εκπίπτουν πριν από άλλο φορολογικό πλεονέκτημα που προβλέπεται στο εθνικό δίκαιο, η μεταφορά του οποίου είναι χρονικώς περιορισμένη.